МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІОЛОГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ

КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ, ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна робота магістра

МОНІТОРИНГ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ В УКРАЇНІ

Виконала: магістрантка 2-го курсу,
гр. 8.2313-ср-дн
спеціальності 231 «Соціальна робота»
освітньо-професійної програми
«Соціальна робота»
А.В. Єрмоленко

Керівник: професор кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, д.філос.н. Капріцин І.І.

Рецензент: доцент кафедри філософії,
публічного управління та соціальної роботи,
доцент, к.психол.н. Бойко Г.В.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціології та управління
Кафедра філософії, публічного управління та соціальної роботи
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 231 «Соціальна робота»
Освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи
_____Т.І. Бутченко
«_____»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРАНТЦІ

Єрмоленко Анастасії Вікторівні
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи Моніторинг ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні. керівник роботи Капріцин Ігор Ілліч, д.і.н., професор
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «11» березня 2024 року № 434-с

2. Строк подання студентом роботи 27 лютого 2025 року

3. Вихідні дані до роботи Бриндіков Ю. Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій в системі соціальних служб : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Хмельницький, Тернопіль, 2018. 559 с. Артеменко А., Батаєва К. Мілітарна ідентичність та соціальна адаптація ветеранів АТО/ООС : монографія. Харків : Вид-во ХГУ «НУА», 2022. 192 с.; Лінчевський О. Психологічна реабілітація військовослужбовців : метод. рекомендації. Київ : НМУ імені О. О. Богомольця, 2018. 124 с.,

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): 1.Дослідити генезу вивчення проблеми моніторингу ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні. 2.Уточнити головні поняття "моніторинг», «ефективність соціальних програм», інтеграційна, психологічна та професійна реабілітація», військовий". 3. Проаналізувати принципи та методи вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні. 4. Розкрити суспільну сутність та значення інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні. 5.Визначити актуальний стан програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні. 6.Обґрунтувати методи моніторингу та критерії оцінки ефективності програм реабілітації. 7. Промоніторити ефективність використовуваних програм інтеграційної,

психологічної та професійної реабілітації військових в Україні. 8. Запропонувати напрями оптимізації вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні. 9. Визначити напрями оптимізації процесів та інноваційні підходи до інтеграційної психологічної та професійної реабілітації військових. 10. Розробити пропозиції комплексного підходу до реабілітації військових та його імплементації.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)_____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Капріцин І.І., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	06.05.2024	06.05.2024
Розділ 2	Капріцин І.І., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	05.08.2024	05.08.2024
Розділ 3	Капріцин І.І., професор кафедри філософії, публічного управління та соціальної роботи	04.11.2024	04.11.2024

7. Дата видачі завдання 28 квітня 2024 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вибір теми кваліфікаційної роботи	Лютий – березень 2024	*виконано*
2.	Бібліографічний пошук	Квітень 2024	*виконано*
3.	Розробка основних положень роботи	Травень 2024	*виконано*
4.	І розділ	Травень – липень 2024	*виконано*
5.	ІІ розділ	Серпень – жовтень 2024	*виконано*
6.	ІІІ розділ	Листопад – грудень 2024	*виконано*
7.	Систематизація висновків	Січень 2025	*виконано*
8.	Нормоконтроль	Лютий 2025	*виконано*

Студент _____ А.В. Єрмоленко

Керівник роботи _____ І.І. Капріцин____

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ І.С. Цапліна____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота складається з 85 сторінок, 72 позицій у списку літератури, 10 додатків

МОНІТОРИНГ, ЕФЕКТИВНІСТЬ, СОЦІАЛЬНІ ПРОГРАМИ, РЕАБІЛІТАЦІЯ ВІЙСЬКОВИХ, ПСИХОЛОГІЧНА ПІДТРИМКА, ПРОФЕСІЙНА АДАПТАЦІЯ

Мета дослідження: розробка та обґрунтування ефективної системи моніторингу соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні з урахуванням специфіки цільової аудиторії та актуальної ситуації в країні.

Об'єкт дослідження: соціальні програми інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні.

Предмет дослідження: система моніторингу ефективності соціальних програм реабілітації військових та механізми її впровадження в Україні

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, індукція, систематизація, аналіз документів.

Гіпотеза: регулярний моніторинг програм реабілітації військових дозволить оперативно коригувати їх ефективність, забезпечуючи оптимальний розподіл ресурсів та покращення якості послуг відповідно до потреб захисників..

Висновки: 1. Реабілітація військовослужбовців в Україні зазнала значних змін після 2014 року та особливо після 2022 року. Найбільш ефективною є система, що поєднує фізичну, психологічну, соціальну та професійну реабілітацію. 2.Впровадження інноваційних технологій дозволяє підвищити ефективність реабілітації, скорочуючи її тривалість та підвищуючи якість надання послуг. 3.Запропонована система моніторингу реабілітаційних програм включає кількісні та якісні показники ефективності. Критично важливим є створення єдиної цифрової системи для обліку даних та координації між різними установами.

SUMMARY

The qualification thesis consists of 85 pages, 72 references, 10 annexes

SOCIAL WORK, MONITORING, EFFECTIVENESS, MILITARY REHABILITATION, PSYCHOLOGICAL SUPPORT, PROFESSIONAL ADAPTATION

The purpose of research: development and substantiation of an effective monitoring system for social programs of integrative, psychological, and professional rehabilitation of military personnel in Ukraine, taking into account the specifics of the target audience and the current situation in the country.

Object of research: social programs of integrative, psychological, and professional rehabilitation of military personnel in Ukraine.

Subject of research: system of monitoring the effectiveness of military rehabilitation social programs and mechanisms for its implementation in Ukraine.

Research methods: analysis, generalization, induction, systematization, document analysis.

Hypothesis: improvement of military rehabilitation programs can be achieved through regular monitoring that allows for prompt adjustment of their effectiveness, ensuring optimal resource allocation and improving service quality in accordance with the needs of defenders.

Conclusions: 1.Rehabilitation of military personnel in Ukraine has undergone significant transformations after 2014 and especially after 2022, with the most effective system combining physical, psychological, social, and professional rehabilitation.

2. Implementation of innovative technologies enables increasing rehabilitation effectiveness by reducing duration and improving service quality.
3. The proposed monitoring system for rehabilitation programs includes quantitative and qualitative performance indicators, with the creation of a unified digital system for data accounting and coordination between various institutions being critically important.

ЗМІСТ

ВСТУП……..3
РОЗДІЛ 1.МЕТОДОЛОГІЯ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ МОНІТОРИНГУ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ В УКРАЇНІ…… 6
1.1. Генеза дослідження проблеми моніторингу ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні…… 6
1.2. Уточнення головних понять дослідження: "моніторинг», «ефективність соціальних програм», інтеграційна, психологічна та професійна реабілітація»,«військовий"..... 10
1.3. Принципи та методи вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні……15
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МОНІТОРИНГУ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ В УКРАЇНІ……..... 20
2.1. Інтеграційна, психологічна та професійна реабілітація військових в Україні: суспільна сутність та значення……..20
2.2. Програми інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні як суспільна дійсність……31
2.3Обґрунтування методів моніторингу та критерії оцінки ефективності...41
РОЗДІЛ 3. ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІНТЕРАЦІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ...……47
3.1. Моніторинг ефективності використовуваних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні……..47
3.2. Напрями оптимізації вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні……55
3.3 Оптимізація процесів та інноваційні підходи до інтеграційної психологічної та професійної реабілітації військових. Пропозиції вдосконалення ……63
3.4 Розробка комплексного підходу до реабілітації військових та його імплементація……69
ВИСНОВКИ……...72
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ……...77
ДОДАТКИ…….. 85

ВСТУП

Актуальність дослідження: У контексті тривалої війни в Україні, питання ефективної реабілітації та реінтеграції військових набуває критичного значення. Зростаюча кількість ветеранів, які потребують психологічної, соціальної та професійної підтримки, створює значний тиск на існуючі соціальні програми. В умовах 2022-2024 років, коли інтенсивність війни зросла, розроблення ефективних методів моніторингу та оцінки соціальних програм стає не просто важливим, а життєво необхідним завданням для забезпечення успішної адаптації військових до мирного життя.

Особливої уваги заслуговує той факт, що ефективність існуючих програм реабілітації часто залишається недостатньо вивченою, що ускладнює процес їх вдосконалення та адаптації до мінливих потреб цільової аудиторії. Крім того, відсутність систематичного підходу до моніторингу може призвести до неефективного використання ресурсів та зниження якості наданої допомоги. Все це підкреслює нагальну потребу в розробці комплексного, науково обґрунтованого підходу до моніторингу ефективності соціальних програм для військових.

Проблемна ситуація полягає у відсутності комплексного підходу до оцінки ефективності програм реабілітації військових в Україні та недостатньому методологічному забезпеченні процесів моніторингу їх результативності. Необхідність розробки науково обґрунтованої системи моніторингу реабілітаційних програм зумовлена зростаючою кількістю військовослужбовців, які потребують якісної соціальної, психологічної та професійної підтримки для успішної реінтеграції у мирне життя.

Розробка ефективних механізмів моніторингу та вдосконалення програм реабілітації може значно підвищити шанси успішної реінтеграції військових у цивільне життя, зменшити ризики соціальної ізоляції та психологічних проблем. Це, у свою чергу, може сприяти зниженню соціальної напруги, підвищенню довіри до державних інституцій та громадських організацій. Крім того,

дослідження може стати важливим кроком у напрямку розбудови більш інклюзивного та стійкого суспільства, здатного ефективно долати наслідки війни.

Об'єкт дослідження: Соціальні програми інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні .

Предмет дослідження: системний моніторинг ефективності соціальних програм інтеграції, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні та визначення напрямків їх впровадження в Україні.

Мета дослідження: Розробити та обґрунтувати ефективну систему моніторингу соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні , враховуючи специфіку цільової аудиторії та поточну ситуацію в країні.

Для досягнення мети було поставлено такі дослідницькі *завдання*:

– дослідити генезу вивчення проблеми моніторингу ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні;

– дати визначення головним поняттям дослідження, а саме: "моніторинг», «ефективність соціальних програм», інтеграційна, психологічна та професійна реабілітація», військовий";

– проаналізувати принципи та методи вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні;

–розкрити суспільну сутність та значення інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні;

–визначити актуальний стан програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні;

–обґрунтувати методи моніторингу та критерії оцінки ефективності програм реабілітації;

–промоніторити ефективність використовуваних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні;

–запропонувати напрями оптимізації вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні;

–визначити напрями оптимізації процесів та інноваційні підходи до інтеграційної психологічної та професійної реабілітації військових;

–розробити пропозиції комплексного підходу до реабілітації військових та його імплементації.

Гіпотеза: регулярний моніторинг програм реабілітації військових дозволить оперативно коригувати їх ефективність, забезпечуючи оптимальний розподіл ресурсів та покращення якості послуг відповідно до потреб захисників.

Структура роботи: Дослідження складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку літератури та додатків. У першому розділі представлено теоретичні засади реабілітації військових в Україні. Другий розділ присвячено аналізу ефективності соціальних програм реабілітації військових в Україні. Третій розділ охоплює питання моніторингу та оцінки якості реабілітаційних програм, а також розглядає шляхи підвищення ефективності соціальних програм реабілітації військових. Висновки узагальнюють основні результати дослідження та окреслюють перспективи подальших досліджень у цій галузі.

РОЗДІЛ 1
МЕТОДОЛОГІЯ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ, ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ В УКРАЇНІ

1.1. Генеза вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні

Історичний розвиток системи реабілітації військовослужбовців в Україні бере свій початок ще з часів здобуття незалежності, коли перед державою постало завдання створення власних збройних сил та відповідної інфраструктури підтримки військових. Становлення системи реабілітації відбувалося поступово, враховуючи як міжнародний досвід, так і власні напрацювання українських фахівців у галузі соціальної роботи, психології та медицини. Особливо важливим етапом стало формування комплексного підходу до реабілітації, який включав не лише медичну складову, але й соціальну, психологічну та професійну адаптацію військовослужбовців.

Фундаментальні зміни у підходах до реабілітації військових відбулися після початку війни на сході України у 2014 році. Саме тоді виникла нагальна потреба у створенні ефективної системи підтримки військовослужбовців, які потребували комплексної реабілітації. Це стало поштовхом для розробки та впровадження нових соціальних програм, спрямованих на відновлення фізичного та психологічного здоров’я військових, їх соціальну реінтеграцію та професійну перепідготовку.

Надзвичайно важливим кроком у розвитку системи реабілітації стало створення мережі спеціалізованих реабілітаційних центрів по всій території України. Ці установи почали працювати за новими стандартами, які відповідали міжнародним протоколам реабілітації. Особлива увага приділялася впровадженню мультидисциплінарного підходу, який передбачав залучення

фахівців різних напрямків – психологів, соціальних працівників, фізичних терапевтів, ерготерапевтів та інших спеціалістів.

Масштабна трансформація системи реабілітації військовослужбовців розпочалася з прийняття низки законодавчих актів, які визначили правові та організаційні засади надання реабілітаційних послуг. Було розроблено державні стандарти реабілітації, встановлено механізми фінансування реабілітаційних програм та визначено критерії оцінки їх ефективності [2]. Важливим аспектом стало впровадження системи моніторингу та оцінки якості реабілітаційних послуг.

Революційним етапом у розвитку системи реабілітації стало впровадження індивідуального підходу до кожного військовослужбовця. Це означало, що програма реабілітації розроблялася з урахуванням конкретних потреб та особливостей кожної людини. Такий підхід дозволив значно підвищити ефективність реабілітаційних заходів та скоротити терміни відновлення військовослужбовців.

Особливого значення набула психологічна складова реабілітації. Українські фахівці розробили унікальні методики роботи з посттравматичним стресовим розладом та іншими психологічними наслідками участі у бойових діях. Важливим елементом стало впровадження групової терапії та створення груп взаємодопомоги, де військові могли обмінюватися досвідом та підтримувати один одного.

Інтеграційна складова реабілітаційних програм зазнала суттєвих змін з впровадженням нових підходів до соціальної адаптації військовослужбовців. Було розроблено спеціальні програми, спрямовані на відновлення соціальних зав’язків, налагодження комунікації з родиною та суспільством. Важливим аспектом стала робота з найближчим оточенням військових, проведення сімейних консультацій та навчання родичів особливостям взаємодії з військовослужбовцями, які проходять реабілітацію.

Професійна реабілітація військовослужбовців набула нового змісту з впровадженням програм професійної перепідготовки та адаптації до цивільного

життя. Було створено спеціальні навчальні центри, де військові могли отримати нову спеціальність або підвищити свою кваліфікацію. Особлива увага приділялася розвитку підприємницьких навичок та створенню умов для самозайнятості колишніх військовослужбовців [18].

Якісно новим етапом у розвитку системи реабілітації стало впровадження міжнародних стандартів оцінки ефективності реабілітаційних програм. Було розроблено систему індикаторів, які дозволяли оцінювати як безпосередні результати реабілітації, так і довгострокові ефекти впроваджених програм. Важливим аспектом стало проведення регулярних досліджень ефективності різних методів реабілітації та впровадження найбільш успішних практик.

Значним досягненням у розвитку системи реабілітації стало створення єдиної інформаційної системи, яка дозволила координувати роботу різних реабілітаційних установ та забезпечувати безперервність процесу реабілітації. Це дало можливість відстежувати прогрес кожного військовослужбовця та вносити необхідні корективи в програму реабілітації на основі отриманих результатів.

Потужним поштовхом до розвитку системи реабілітації стало активне залучення громадських організацій та волонтерських ініціатив. Саме вони часто ставали піонерами у впровадженні нових методик реабілітації та створенні інноваційних програм підтримки військовослужбовців [25]. Важливим аспектом стала співпраця державних установ з громадським сектором, що дозволило об’єднати ресурси та забезпечити комплексний підхід до реабілітації.

Методологічний розвиток системи оцінки ефективності реабілітаційних програм став важливим етапом у становленні всієї системи реабілітації. Було розроблено комплексні методики оцінки, які включали як кількісні, так і якісні показники. Особлива увага приділялася вивченню довгострокових результатів реабілітації та їх впливу на якість життя військовослужбовців.

Фундаментальні дослідження у сфері реабілітації військовослужбовців дозволили створити науково обґрунтовану базу для розробки нових методик та програм. Українські науковці активно вивчали міжнародний досвід та

адаптували його до місцевих умов, враховуючи специфіку української системи охорони здоров'я та соціального захисту. Важливим аспектом стало проведення регулярних наукових конференцій та семінарів, де фахівці могли обмінюватися досвідом та презентувати результати своїх досліджень.

Організаційна структура системи реабілітації зазнала суттєвих змін з впровадженням нових моделей управління. Було створено координаційні центри, які забезпечували взаємодію між різними установами та організаціями, що надають реабілітаційні послуги. Важливим аспектом стало впровадження системи контролю якості та стандартизації реабілітаційних послуг.

Модернізація матеріально-технічної бази реабілітаційних центрів стала важливим фактором підвищення ефективності реабілітаційних програм. Було закуплено сучасне обладнання, впроваджено нові технології реабілітації, створено комфортні умови для перебування військовослужбовців у реабілітаційних установах. Особлива увага приділялася створенню безбар'єрного середовища та забезпеченню доступності реабілітаційних послуг.

Розвиток системи підготовки фахівців з реабілітації став ключовим елементом удосконалення всієї системи. Було створено спеціальні навчальні програми для підготовки реабілітологів, психологів, соціальних працівників та інших спеціалістів, які працюють з військовослужбовцями. Важливим аспектом стало впровадження системи постійного підвищення кваліфікації та обміну досвідом між фахівцями різних установ [54].

Системний підхід до фінансування реабілітаційних програм дозволив забезпечити стабільність та безперервність надання послуг. Було розроблено механізми державного фінансування, залучення коштів міжнародних донорів та створення державно-приватного партнерства у сфері реабілітації. Важливим аспектом стало забезпечення прозорості використання коштів та впровадження системи звітності.

Отже, ми дослідили генезу вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні,

яка пройшла трансформаційний шлях від початкових етапів після здобуття незалежності до створення комплексної системи з мультидисциплінарним підходом після 2014 року. Розвиток системи реабілітації військовослужбовців характеризувався впровадженням міжнародних стандартів, розробкою науково обґрунтованих методик оцінки ефективності, створенням єдиної інформаційної системи та активним залученням громадського сектору, що дозволило суттєво підвищити якість та результативність реабілітаційних програм.

1.2. Уточнення головних понять дослідження: “моніторинг", "ефективність соціальних програм", "інтеграційна, психологічна та професійна реабілітація", "військовий"

Концептуальний аналіз поняття "моніторинг" у контексті соціальних програм реабілітації військовослужбовців потребує глибокого та всебічного розгляду, оскільки це поняття є фундаментальним для розуміння процесів оцінки та контролю ефективності реабілітаційних заходів. Моніторинг являє собою комплексну систему постійного спостереження, збору, аналізу та інтерпретації даних про стан та динаміку розвитку соціальних програм реабілітації. Важливо відзначити, що моніторинг не обмежується простим збором статистичних даних, а передбачає створення цілісної системи відстеження якісних та кількісних показників ефективності реабілітаційних програм. У контексті роботи з військовослужбовцями моніторинг включає регулярне відстеження змін у фізичному та психологічному стані учасників програм, оцінку рівня їх соціальної адаптації, аналіз успішності професійної перепідготовки та інтеграції в цивільне життя [11]. Система моніторингу передбачає використання різноманітних методів збору інформації, включаючи анкетування, інтерв’ювання, психологічне тестування, аналіз медичної документації, спостереження за поведінковими змінами та оцінку соціальної активності учасників програм. Особливу увагу в процесі моніторингу приділяють створенню стандартизованих протоколів збору даних, які

забезпечують об’єктивність та порівнянність отриманої інформації. Важливим аспектом моніторингу є також розробка системи індикаторів, які дозволяють оцінювати як безпосередні результати реабілітаційних заходів, так і їх довгостроковий вплив на якість життя військовослужбовців.

Всебічне дослідження поняття "ефективність соціальних програм" вимагає комплексного підходу до розуміння критеріїв та показників успішності реабілітаційних заходів. Ефективність соціальних програм визначається як співвідношення між досягнутими результатами та витраченими ресурсами, при цьому важливо враховувати не лише економічні показники, але й соціальний ефект від впроваджених заходів. У контексті реабілітації військовослужбовців ефективність програм оцінюється за багатьма параметрами, включаючи ступінь відновлення фізичного та психологічного здоров’я, рівень соціальної адаптації, успішність професійної реінтеграції, покращення якості життя учасників програм та їх сімей. Важливим аспектом оцінки ефективності є визначення як короткострокових, так і довгострокових результатів програм, аналіз їх стійкості та впливу на різні сфери життя військовослужбовців [27]. Система оцінки ефективності повинна враховувати множинність факторів, які впливають на успішність реабілітації, включаючи індивідуальні особливості учасників програм, специфіку їх травматичного досвіду, наявність підтримки з боку сім’ї та громади, доступність ресурсів та якість надання реабілітаційних послуг. Особлива увага приділяється розробці комплексної системи показників ефективності, яка дозволяє оцінювати як об’єктивні параметри (відновлення працездатності, рівень працевлаштування, показники здоров’я), так і суб’єктивні аспекти (задоволеність якістю життя, психологічне благополуччя, соціальна активність).

Формулювання концепції "інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації" потребує розгляду кожного компонента як взаємопов’язаного елемента єдиної системи відновлення та адаптації військовослужбовців. Інтеграційна реабілітація спрямована на відновлення соціальних зв’язків та навичок взаємодії з суспільством, включаючи налагодження комунікації з

родиною, друзями, колегами та громадою в цілому. Цей вид реабілітації передбачає роботу над відновленням соціальних ролей, адаптацією до цивільного життя, формуванням нових соціальних контактів та розвитком навичок соціальної взаємодії [12]. Психологічна реабілітація фокусується на відновленні психічного здоров'я та емоційного благополуччя військовослужбовців, включаючи роботу з посттравматичним стресовим розладом, тривожністю, депресією та іншими психологічними наслідками участі у бойових діях. Важливим аспектом психологічної реабілітації є формування стійкості до стресу, розвиток навичок емоційної регуляції, відновлення почуття безпеки та довіри до світу. Професійна реабілітація спрямована на відновлення працездатності, професійну перепідготовку та адаптацію до нових умов праці. Цей компонент включає оцінку професійного потенціалу, профорієнтацію, навчання новим професійним навичкам, допомогу в пошуку роботи та адаптації на робочому місці.

Ґрунтовний аналіз поняття "військовий" в контексті реабілітаційних програм вимагає розуміння специфіки військової служби та її впливу на особистість. Військовослужбовець розглядається як особа, яка проходить або проходила військову службу, має специфічний досвід та потреби, пов'язані з участю у бойових діях. Важливо враховувати, що поняття "військовий" включає різні категорії військовослужбовців, які можуть мати різні потреби в реабілітації залежно від характеру служби, тривалості перебування в зоні бойових дій, наявності фізичних чи психологічних травм. При розробці реабілітаційних програм необхідно враховувати особливості військової культури, специфіку військового досвіду та його вплив на формування особистості військовослужбовця [9]. Важливим аспектом є розуміння процесу трансформації ідентичності військового при переході до цивільного життя, включаючи зміну соціальних ролей, адаптацію до нових умов життя та необхідність інтеграції військового досвіду в загальну життєву історію особистості.

Теоретичне осмислення взаємозв'язку між різними компонентами реабілітаційного процесу дозволяє створити цілісну картину системи реабілітації військовослужбовців. Важливо розуміти, що успішність реабілітації залежить від комплексного підходу, який враховує всі аспекти відновлення та адаптації військовослужбовців. Інтеграційна, психологічна та професійна реабілітація повинні розглядатися як взаємодоповнюючі елементи єдиної системи, спрямованої на досягнення спільної мети - відновлення повноцінного функціонування особистості в усіх сферах життя. При цьому моніторинг та оцінка ефективності соціальних програм виступають як необхідні інструменти забезпечення якості реабілітаційних послуг та їх постійного вдосконалення.

Методологічний аналіз системи реабілітації військовослужбовців потребує врахування різноманітних факторів, які впливають на успішність реабілітаційних програм. До таких факторів належать індивідуальні особливості військовослужбовців, специфіка їх травматичного досвіду, наявність підтримки з боку сім'ї та громади, доступність ресурсів та якість надання реабілітаційних послуг. Особлива увага приділяється розробці індивідуальних програм реабілітації, які враховують специфічні потреби кожного учасника та забезпечують комплексний підхід до відновлення. При цьому важливо забезпечити гнучкість та адаптивність реабілітаційних програм, можливість їх модифікації відповідно до змін у стані та потребах військовослужбовців.

Системний підхід до організації реабілітаційного процесу передбачає створення ефективної структури управління та координації діяльності різних установ та фахівців, залучених до реабілітації військовослужбовців. Важливим аспектом є забезпечення безперервності реабілітаційного процесу, послідовності та наступності різних етапів реабілітації. Особлива увага приділяється створенню ефективної системи комунікації між різними учасниками реабілітаційного процесу, включаючи медичних працівників, психологів, соціальних працівників, фахівців з професійної реабілітації та

інших спеціалістів. При цьому важливо забезпечити координацію дій всіх учасників процесу, єдність підходів та методів роботи, спрямованість на досягнення спільних цілей реабілітації [34].

Практична реалізація реабілітаційних програм вимагає створення відповідної інфраструктури та забезпечення необхідними ресурсами. Це включає матеріально-технічне оснащення реабілітаційних центрів, підготовку кваліфікованих фахівців, розробку методичних матеріалів та протоколів реабілітації. Важливим аспектом є також забезпечення доступності реабілітаційних послуг для всіх категорій військовослужбовців, незалежно від місця їх проживання та соціально-економічного статусу. При цьому особлива увага приділяється створенню комфортних умов для проходження реабілітації, забезпеченню психологічної безпеки та підтримки учасників програм.

Науково-методичне забезпечення реабілітаційного процесу передбачає постійне вдосконалення методів та технологій реабілітації на основі результатів наукових досліджень та практичного досвіду. Важливим аспектом є проведення регулярних досліджень ефективності різних методів реабілітації, вивчення факторів, які впливають на успішність реабілітаційних програм, розробка нових підходів та методик роботи з військовослужбовцями. При цьому особлива увага приділяється впровадженню інноваційних технологій реабілітації, використанню сучасних методів діагностики та оцінки стану учасників програм.

Етичний аспект реабілітаційного процесу заслуговує особливої уваги, оскільки робота з військовослужбовцями вимагає дотримання високих етичних стандартів та принципів. Це включає забезпечення конфіденційності особистої інформації, поваги до гідності та прав учасників програм, врахування їх культурних та релігійних особливостей. Важливим аспектом є також забезпечення добровільності участі в реабілітаційних програмах, надання повної інформації про цілі та методи реабілітації, отримання інформованої згоди на участь у програмах [44]. При цьому особлива увага приділяється

створенню атмосфери довіри та взаємоповаги між фахівцями та учасниками реабілітаційних програм.

Отже, ми уточнили головні поняття дослідження, визначивши моніторинг як комплексну систему постійного спостереження та аналізу даних, ефективність соціальних програм як багатовимірне співвідношення результатів і витрачених ресурсів, інтеграційну, психологічну та професійну реабілітацію як взаємопов'язані компоненти єдиної системи відновлення, а поняття "військовий" як категорію осіб зі специфічним досвідом та потребами, що вимагає системного підходу до організації реабілітаційного процесу, забезпечення його безперервності, координації дій усіх учасників та врахування етичних аспектів при роботі з військовослужбовцями.

1.3. Принципи та методи вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні

В основу нашої методології покладені загальнонаукові та окремонаукові принципи та методи, зокрема принцип історизму, що використаний при вивченні генези дослідження предмету нашого вивчення, принцип зв’язку соціальної теорії та соціальної практики, використаний під час моніторингового дослідження ефективності реабілітаційних програм.

Також, слід зауважити, що фундаментальне значення комплексного підходу до реабілітації військовослужбовців в українських реаліях набуває особливої актуальності з огляду на безпрецедентні виклики, з якими стикається держава в умовах активних бойових дій та постійного збільшення кількості військових, які потребують всебічної підтримки та допомоги. Сучасна система реабілітації військовослужбовців має базуватися на науково обґрунтованих принципах та методах оцінки ефективності відповідних соціальних програм, враховуючи специфіку трьох ключових напрямків: інтеграційного, психологічного та професійного. Важливість такого комплексного підходу

підтверджується численними дослідженнями як вітчизняних, так і закордонних фахівців, які наголошують на необхідності створення цілісної системи оцінювання результативності реабілітаційних заходів, що дозволяє не лише відстежувати поточну ефективність програм, але й вносити своєчасні корективи для їх оптимізації та вдосконалення [4].

Методологічний інструментарій дослідження ефективності реабілітаційних програм для військовослужбовців потребує ретельного структурування та систематизації з урахуванням специфіки кожного окремого напрямку реабілітації. Розробка та впровадження системи моніторингу ефективності соціальних програм реабілітації має базуватися на чітко визначених критеріях та індикаторах, які дозволяють об'єктивно оцінювати результати роботи реабілітаційних установ та фахівців. При цьому особливу увагу слід приділяти розробці кількісних та якісних показників, які враховують як об'єктивні параметри успішності реабілітації (відновлення працездатності [19], соціальної активності, професійної придатності), так і суб'єктивні фактори (психологічне самопочуття, задоволеність якістю життя, рівень соціальної адаптації).

Інтеграційна складова реабілітаційних програм вимагає особливої уваги до вивчення механізмів соціальної адаптації військовослужбовців та їх повернення до мирного життя. Дослідження ефективності інтеграційних програм має враховувати такі важливі аспекти як відновлення соціальних зв'язків, формування нових соціальних контактів, успішність реінтеграції в сімейне життя та громаду. Особливого значення набуває аналіз факторів, що сприяють або перешкоджають успішній соціальній інтеграції, включаючи вивчення ролі громадських організацій, волонтерських об'єднань та державних установ у цьому процесі. При цьому важливо застосовувати комплексний підхід до оцінки ефективності, що включає як кількісні показники (кількість успішно реалізованих програм, охоплення цільової аудиторії), так і якісні параметри (рівень задоволеності учасників, стійкість досягнутих результатів).

Психологічна реабілітація військовослужбовців являє собою надзвичайно складний та багатогранний процес, ефективність якого потребує ретельного вивчення та оцінки з використанням різноманітних методологічних підходів та інструментів. Важливим аспектом дослідження є аналіз ефективності різних форм психологічної допомоги, включаючи індивідуальне консультування, групову терапію, арт-терапію та інші методи психологічної підтримки. Особлива увага має приділятися вивченню динаміки психологічного стану військовослужбовців на різних етапах реабілітації, включаючи оцінку рівня посттравматичного стресового розладу, тривожності, депресії та інших психологічних проблем [57]. При цьому важливо враховувати індивідуальні особливості кожного учасника програми та специфіку його травматичного досвіду.

Значущість професійної реабілітації військовослужбовців обумовлена необхідністю їх успішної адаптації до цивільного життя та професійної самореалізації. Дослідження ефективності програм професійної реабілітації має включати аналіз таких аспектів як успішність професійної перепідготовки, працевлаштування, професійного розвитку та кар’єрного зростання. Важливим компонентом оцінки є вивчення відповідності програм професійної реабілітації потребам ринку праці та індивідуальним здібностям і інтересам учасників. При цьому необхідно враховувати специфіку різних категорій військовослужбовців, включаючи тих, хто має фізичні обмеження внаслідок поранень або травм.

Організаційно-методичне забезпечення процесу вивчення ефективності реабілітаційних програм потребує створення комплексної системи моніторингу та оцінки, яка включає різні рівні аналізу - від індивідуального до загальнодержавного. Важливим аспектом є розробка стандартизованих інструментів оцінки, які дозволяють проводити порівняльний аналіз ефективності різних програм та підходів до реабілітації. При цьому особливу увагу слід приділяти забезпеченню об’єктивності та достовірності отриманих даних, використанню сучасних методів статистичного аналізу та інформаційних технологій для обробки та інтерпретації результатів досліджень.

Концептуальні засади оцінки ефективності соціальних програм реабілітації військовослужбовців мають враховувати міжнародний досвід та кращі практики у цій сфері. Важливим аспектом є вивчення та адаптація успішних моделей реабілітації, які довели свою ефективність в інших країнах, особливо тих, що мають досвід подолання наслідків збройних конфліктів. При цьому необхідно враховувати специфіку українського контексту, особливості національної системи соціального захисту та реабілітації, а також наявні ресурси та можливості для реалізації відповідних програм.

Динамічний характер процесу реабілітації військовослужбовців вимагає постійного вдосконалення методів оцінки ефективності відповідних програм та заходів. Особливої уваги потребує розробка інноваційних підходів до моніторингу та оцінки, які дозволяють враховувати нові виклики та потреби цільової аудиторії [28]. Важливим аспектом є забезпечення гнучкості та адаптивності системи оцінки, можливості її швидкого коригування відповідно до змін у зовнішньому середовищі та появи нових форм і методів реабілітації. При цьому необхідно зберігати баланс між стандартизацією процедур оцінки та індивідуальним підходом до кожного учасника програми.

Технологічне забезпечення процесу вивчення ефективності реабілітаційних програм має відповідати сучасним вимогам та можливостям інформаційного суспільства. Під час дослідження використовувалися загально-наукові методи, як то аналіз, синтез, формалізація та інші Важливим аспектом є впровадження автоматизованих систем збору та обробки даних, використання сучасних методів аналітики та візуалізації результатів досліджень. Особлива увага має приділятися забезпеченню захисту персональних даних учасників програм, дотриманню етичних норм та принципів конфіденційності при проведенні досліджень. При цьому важливо забезпечити доступність та зрозумілість результатів оцінки для всіх зацікавлених сторін, включаючи самих військовослужбовців, їхні родини, фахівців-реабілітологів та представників державних органів.

Перспективні напрямки розвитку системи оцінки ефективності реабілітаційних програм включають впровадження інноваційних методів дослідження, розширення спектру показників та критеріїв оцінки, вдосконалення методологічного інструментарію та технологічного забезпечення процесу моніторингу. Особливої уваги потребує розвиток міжнародного співробітництва у сфері реабілітації військовослужбовців, обмін досвідом та кращими практиками з іншими країнами, участь у міжнародних дослідницьких проектах та програмах. При цьому важливо зберігати фокус на специфічних потребах та особливостях української системи реабілітації, забезпечуючи її ефективний розвиток та вдосконалення відповідно до актуальних викликів та потреб.

Отже, ми дослідили принципи та методи вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні, визначивши необхідність комплексного та науково обґрунтованого підходу до оцінювання результативності реабілітаційних заходів в умовах безпрецедентних викликів, пов'язаних з активними бойовими діями. Впровадження системи моніторингу, що базується на чітко визначених критеріях та індикаторах, потребує ретельного структурування методологічного інструментарію з урахуванням специфіки кожного напрямку реабілітації, а також забезпечення гнучкості, адаптивності та технологічної відповідності сучасним вимогам інформаційного суспільства.

РОЗДІЛ 2
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ВІЙСЬКОВИХ В УКРАЇНІ

2.1. Інтеграція, психологічної та професійна реабілітація військових в Україні: суспільна сутність та значення

Концептуальне осмислення теоретичних засад вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної психологічної та професійної реабілітації військових в Україні вимагає глибокого та всебічного аналізу існуючих підходів, методологій та практичних механізмів реалізації реабілітаційних заходів у контексті сучасних викликів, що постають перед українським суспільством. Особливої актуальності набуває необхідність розробки та впровадження комплексних програм реабілітації, які враховують специфіку військового досвіду, характер отриманих травм та індивідуальні особливості кожного військовослужбовця, що пройшов через випробування бойовими діями. Інтеграційна складова реабілітаційного процесу передбачає створення цілісної системи заходів, спрямованих на відновлення фізичного, психічного та соціального благополуччя особистості, що включає медичну, психологічну, соціальну та професійну реабілітацію. Важливим аспектом є забезпечення послідовності та безперервності реабілітаційних заходів, що дозволяє досягти максимального ефекту у відновленні життєдіяльності військовослужбовців та їх повноцінної інтеграції у цивільне життя. Теоретичне обґрунтування ефективності соціальних програм реабілітації базується на міждисциплінарному підході, що включає досягнення різних галузей науки, включаючи психологію, соціологію, медицину, педагогіку та інші суміжні дисципліни [14]. Особлива увага приділяється розробці критеріїв оцінки ефективності реабілітаційних програм, що дозволяють об’єктивно оцінити результативність застосованих методів та підходів у досягненні поставлених

цілей. Важливим компонентом є також врахування міжнародного досвіду у сфері реабілітації військовослужбовців, адаптація передових практик до українських реалій та розробка інноваційних підходів, що відповідають специфіці національного контексту. Системний підхід до організації реабілітаційного процесу передбачає координацію зусиль різних соціальних інституцій, включаючи державні установи, громадські організації, медичні заклади та освітні центри, що забезпечує комплексність та ефективність реабілітаційних заходів. Значна увага приділяється також підготовці кваліфікованих фахівців, здатних працювати з різними категоріями військовослужбовців та враховувати їхні індивідуальні потреби у процесі реабілітації.

Методологічна база дослідження ефективності соціальних програм реабілітації військовослужбовців ґрунтується на комплексному підході до оцінки результативності реабілітаційних заходів, що включає як кількісні, так і якісні показники відновлення життєдіяльності особистості. Важливим аспектом є розробка та впровадження стандартизованих методик оцінки ефективності реабілітаційних програм, що дозволяють проводити порівняльний аналіз різних підходів та методів реабілітації. Особлива увага приділяється вивченню довгострокових ефектів реабілітаційних заходів, що включає моніторинг стану військовослужбовців протягом тривалого періоду після завершення активної фази реабілітації [22]. Значущим компонентом методологічного забезпечення є розробка інструментарію для оцінки різних аспектів реабілітаційного процесу, включаючи психологічний стан, рівень соціальної адаптації, професійної реінтеграції та загального благополуччя військовослужбовців. Важливим елементом є також врахування суб’єктивних оцінок учасників реабілітаційних програм, що дозволяє отримати більш повну картину ефективності застосованих методів та підходів. Методологічний інструментарій включає широкий спектр діагностичних методик, що дозволяють оцінити різні аспекти функціонального стану організму, психологічного благополуччя та соціальної адаптації військовослужбовців. Особлива увага приділяється розробці

індивідуалізованих підходів до оцінки ефективності реабілітації, що враховують специфіку травматичного досвіду та особливості відновлювального процесу кожного військовослужбовця. Важливим компонентом методологічного забезпечення є також розробка системи моніторингу та оцінки якості реабілітаційних послуг, що дозволяє забезпечити високий рівень професійної допомоги та підтримки військовослужбовців.

Психологічна реабілітація військовослужбовців представляє собою фундаментальну складову комплексного процесу відновлення особистості після участі у бойових діях, що вимагає особливої уваги до розробки та впровадження ефективних методів психологічної допомоги та підтримки. Ключовим аспектом психологічної реабілітації є робота з травматичним досвідом, що включає діагностику та корекцію посттравматичного стресового розладу, подолання тривожних та депресивних станів, відновлення емоційної стабільності та формування адаптивних механізмів психологічного захисту [60]. Особлива увага приділяється розробці індивідуальних програм психологічної реабілітації, що враховують специфіку бойового досвіду, характер отриманих психологічних травм та особистісні особливості кожного військовослужбовця. Важливим компонентом психологічної реабілітації є також робота з сім’ями військовослужбовців, спрямована на відновлення та зміцнення соціальних зв’язків, покращення комунікації та створення підтримуючого середовища для успішної реінтеграції у мирне життя. Значна увага приділяється розвитку навичок психологічної саморегуляції, що дозволяють військовослужбовцям ефективно справлятися зі стресовими ситуаціями та підтримувати оптимальний рівень психологічного благополуччя. Психологічна реабілітація також включає групову роботу, що створює можливості для обміну досвідом, взаємної підтримки та формування нових соціальних зв’язків між учасниками бойових дій. Особливе значення має розробка та впровадження методів психологічної діагностики, що дозволяють оцінити ефективність реабілітаційних заходів та вносити необхідні корективи у процес психологічного відновлення. Важливим аспектом є також забезпечення довготривалого психологічного супроводу

військовослужбовців, що дозволяє підтримувати досягнуті результати та запобігати можливим рецидивам психологічних проблем.

Інтеграційний характер сучасних програм реабілітації військовослужбовців визначається необхідністю забезпечення комплексного підходу до відновлення життєдіяльності особистості, що передбачає поєднання різних напрямків реабілітаційної роботи та координацію зусиль всіх учасників реабілітаційного процесу. Фундаментальною основою інтеграційного підходу є розуміння взаємозв'язку між фізичним, психічним та соціальним благополуччям особистості, що вимагає розробки та впровадження програм реабілітації, які враховують всі аспекти життєдіяльності військовослужбовців [25]. Особлива увага приділяється створенню ефективної системи міжвідомчої взаємодії, що забезпечує координацію діяльності медичних установ, психологічних служб, соціальних центрів та інших організацій, залучених до процесу реабілітації. Важливим компонентом інтеграційного підходу є також розробка механізмів оцінки ефективності реабілітаційних програм, що дозволяють враховувати різні аспекти відновлення життєдіяльності військовослужбовців та оцінювати загальну результативність реабілітаційних заходів. Значна увага приділяється також розвитку системи інформаційного забезпечення реабілітаційного процесу, що включає створення єдиної бази даних, розробку стандартів документації та забезпечення ефективного обміну інформацією між всіма учасниками реабілітаційного процесу. Інтеграційний підхід також передбачає активне залучення самих військовослужбовців до процесу планування та реалізації реабілітаційних заходів, що підвищує їх мотивацію та сприяє досягненню кращих результатів реабілітації.

В контексті дослідження інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації необхідно розглянути ветеранів як окрему категорію клієнтів соціальної роботи в Україні. Правовий статус ветеранів російсько-української війни регулюється комплексом нормативно-правових актів. Основним документом є Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», який був оновлений після початку повномасштабного

вторгнення у 2022 році. Також правовий статус визначається Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», Законом України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» та низкою постанов Кабінету Міністрів України. Набуття статусу ветерана війни відкриває доступ до різноманітних соціальних послуг та пільг, проте складність бюрократичних процедур часто створює перешкоди для реінтеграції.

За даними Міністерства у справах ветеранів України, статус учасника бойових дій станом на середину 2024 року отримали понад 600 тисяч осіб. Серед них переважають чоловіки (приблизно 95%), хоча кількість жінок-ветеранок поступово зростає. Віковий діапазон коливається від 18 до 60 років, з найбільшою концентрацією у групі 25-40 років. Характерною рисою даної категорії є те, що більшість ветеранів до військової служби мали стабільне соціальне становище та професійну зайнятість. Після повернення з фронту вони стикаються з необхідністю адаптації до цивільного життя, пошуком роботи та зміною професійної діяльності. За експертними оцінками, приблизно 30-40% ветеранів мають ті чи інші прояви посттравматичного стресового розладу (ПТСР), які не завжди вчасно діагностуються.

Аналіз проблем ветеранів як клієнтів соціальної роботи дозволяє виділити п'ять основних категорій:

1. Психологічні проблеми – включають ПТСР, депресивні та тривожні стани, проблеми контролю агресії, складнощі в комунікації з цивільним оточенням, переосмислення життєвих цінностей.
2. Соціально-економічні проблеми – охоплюють труднощі у працевлаштуванні, фінансову нестабільність, житлові питання, обмежений доступ до якісних медичних послуг.
3. Проблеми сімейної адаптації – пов'язані зі зміною сімейних ролей, напруженістю у стосунках з партнерами та дітьми, високим ризиком розлучень та конфліктів, труднощами у відновленні емоційного зв'язку.
4. Медичні проблеми – стосуються фізичних травм та їх наслідків, інвалідності, потреби у довготривалій реабілітації, соматизації

психологічних проблем, ризику зловживання алкоголем та психоактивними речовинами.

5. Адміністративно-правові проблеми – включають складнощі в оформленні документів, недостатню інформованість про доступні пільги та соціальні програми, бюрократичні перешкоди при отриманні соціальних послуг.

Робота з ветеранами потребує специфічного підходу, який можна систематизувати у три основні напрями з відповідними підкомпонентами:

1. Підхід з урахуванням травматичного досвіду
    - Розуміння впливу бойового досвіду на поведінку та реакції ветерана
    - Застосування методів, які враховують наслідки психологічної травми
2. Комплексний супровід
    - Поєднання психологічної, соціальної, медичної та юридичної допомоги
    - Створення єдиної системи підтримки з чіткою координацією між різними фахівцями
3. Індивідуалізована підтримка
    - Розробка персоналізованих програм реабілітації з урахуванням унікального досвіду
    - Залучення сім'ї та близького оточення до процесу реінтеграції

В Україні розвинулось кілька моделей надання соціальних послуг ветеранам. Державна модель реалізується через систему соціальних служб та установ Міністерства у справах ветеранів. Громадська модель представлена організаціями ветеранів та волонтерськими ініціативами, серед яких ГО «Побратими», ГО «Veterano Group», ГО «Юридична сотня». Змішана модель базується на партнерстві державних інституцій та громадських організацій. Проєктна модель втілюється через цільові проєкти, що фінансуються міжнародними організаціями та благодійними фондами.

Серед викликів у роботі з ветеранами можна виділити недостатнє кадрове забезпечення, високу емоційну напруженість роботи, фрагментованість системи

послуг, регіональні диспропорції в доступності допомоги, стигматизацію психологічних проблем та брак довгострокових програм підтримки. Водночас в Україні розвиваються інноваційні практики: ветеранські хаби, програми "рівний-рівному", сімейно-орієнтовані програми, інтеграція традиційних та інноваційних методів терапії, а також підтримка соціального підприємництва ветеранів.

Перспективними напрямками розвитку соціальної роботи з ветеранами є професіоналізація кадрів, формування єдиної системи оцінки потреб, розвиток превентивних програм, диджиталізація послуг, посилення взаємодії державного та недержавного секторів, розширення доказової бази та міжнародного співробітництва. Успішна реінтеграція ветеранів можлива лише за умови налагодження ефективної співпраці між усіма зацікавленими сторонами та створення комплексної, індивідуалізованої системи підтримки.

Професійна реабілітація як ключовий компонент комплексної системи відновлення життєдіяльності військовослужбовців спрямована на забезпечення їх успішної інтеграції у ринок праці та досягнення економічної незалежності. Фундаментальною основою професійної реабілітації є розробка та впровадження програм професійної перепідготовки, що враховують як індивідуальні особливості та обмеження військовослужбовців, так і потреби сучасного ринку праці. Особлива увага приділяється розвитку професійних компетенцій, що мають високий попит на ринку праці та дозволяють забезпечити конкурентоспроможність військовослужбовців у цивільному секторі економіки. Важливим компонентом професійної реабілітації є також розробка механізмів підтримки підприємницької ініціативи військовослужбовців, що включає навчання основам підприємницької діяльності, надання консультаційної підтримки та допомоги у розробці бізнес-планів [31]. Значна увага приділяється створенню системи супроводу працевлаштування, що забезпечує підтримку військовослужбовців на всіх етапах пошуку роботи та адаптації на новому робочому місці. Професійна реабілітація також включає розробку спеціальних програм навчання та

перепідготовки для військовослужбовців з обмеженими можливостями здоров'я, що дозволяє забезпечити їх максимальну інтеграцію у трудову діяльність. Особливе значення має розвиток партнерських відносин з роботодавцями, що створює додаткові можливості для працевлаштування військовослужбовців та забезпечує їх успішну професійну реінтеграцію.

Теоретичне обґрунтування ефективності соціальних програм реабілітації військовослужбовців базується на комплексному аналізі факторів, що впливають на успішність реабілітаційного процесу та досягнення поставлених цілей відновлення життєдіяльності особистості. Фундаментальною основою теоретичного аналізу є розуміння багатофакторності процесу реабілітації, що вимагає врахування різних аспектів життєдіяльності військовослужбовців та їх взаємовпливу на загальну ефективність реабілітаційних заходів. Особлива увага приділяється вивченню закономірностей процесу відновлення після травматичного досвіду, що включає аналіз психологічних механізмів подолання наслідків стресу, особливостей соціальної адаптації та факторів, що сприяють успішній реінтеграції у мирне життя. Важливим компонентом теоретичного обґрунтування є також розробка моделей оцінки ефективності реабілітаційних програм, що дозволяють враховувати як об'єктивні показники відновлення функціонального стану організму, так і суб'єктивні аспекти якості життя військовослужбовців. Значна увага приділяється також вивченню соціально-економічних аспектів реабілітації, що включає аналіз витрат на реалізацію реабілітаційних програм та оцінку їх економічної ефективності. Теоретичне обґрунтування також включає розробку концептуальних моделей організації реабілітаційного процесу, що визначають принципи взаємодії різних учасників реабілітації та механізми забезпечення її ефективності.

Системний підхід до забезпечення якості реабілітаційних послуг для військовослужбовців передбачає створення комплексної системи стандартизації та контролю якості, що охоплює всі аспекти реабілітаційного процесу та забезпечує досягнення максимальної ефективності реабілітаційних заходів. Фундаментальною основою системи забезпечення якості є розробка та

впровадження стандартів реабілітаційних послуг, що визначають вимоги до організації реабілітаційного процесу, кваліфікації персоналу, матеріально-технічного забезпечення та результативності реабілітаційних заходів [20]. Особлива увага приділяється розробці механізмів моніторингу та оцінки якості реабілітаційних послуг, що включає регулярний аудит діяльності реабілітаційних установ, аналіз задоволеності військовослужбовців якістю отриманих послуг та оцінку досягнутих результатів реабілітації. Важливим компонентом системи забезпечення якості є також розробка програм підвищення кваліфікації персоналу реабілітаційних установ, що дозволяє забезпечити високий професійний рівень надання реабілітаційних послуг та впровадження сучасних методів реабілітації. Значна увага приділяється також розвитку системи незалежної оцінки якості реабілітаційних послуг, що включає залучення експертів, проведення регулярних досліджень ефективності реабілітаційних програм та аналіз відповідності наданих послуг встановленим стандартам. Система забезпечення якості також передбачає створення механізмів зворотного зв'язку, що дозволяють оперативно реагувати на виявлені недоліки та вносити необхідні корективи у процес надання реабілітаційних послуг.

Інноваційні підходи до організації реабілітаційного процесу військовослужбовців базуються на впровадженні сучасних технологій та методів реабілітації, що дозволяють підвищити ефективність відновлювальних заходів та забезпечити індивідуальний підхід до кожного учасника реабілітаційних програм. Фундаментальною основою інноваційного розвитку системи реабілітації є активне використання досягнень сучасної науки та технологій, включаючи застосування новітніх методів діагностики, використання сучасного реабілітаційного обладнання та впровадження інформаційних технологій у процес організації та управління реабілітаційними заходами. Особлива увага приділяється розробці та впровадженню телемедичних технологій, що дозволяють забезпечити дистанційний моніторинг стану військовослужбовців та надання консультативної допомоги в

режимі реального часу. Важливим компонентом інноваційного розвитку є також впровадження методів віртуальної реальності у процес психологічної реабілітації, що створює нові можливості для роботи з травматичним досвідом та відновлення психологічного благополуччя військовослужбовців. Значна увага приділяється також розробці мобільних додатків та інших цифрових інструментів, що дозволяють військовослужбовцям самостійно відстежувати прогрес реабілітації та отримувати необхідну інформаційну підтримку [10]. Інноваційні підходи також включають розробку нових методів групової роботи та соціальної взаємодії, що базуються на використанні сучасних комунікаційних технологій та соціальних мереж.

Суспільно-економічні аспекти реабілітації військовослужбовців представляють собою важливий напрямок дослідження, що включає аналіз соціальних та економічних ефектів від реалізації реабілітаційних програм та їх впливу на загальний рівень соціально-економічного розвитку суспільства. Фундаментальною основою дослідження суспільно-економічних аспектів є розуміння взаємозв’язку між ефективністю реабілітаційних програм та загальним рівнем соціальної стабільності, економічного розвитку та благополуччя суспільства. Особлива увага приділяється аналізу економічної ефективності реабілітаційних програм, що включає оцінку прямих та непрямих витрат на реабілітацію, розрахунок економічного ефекту від повернення військовослужбовців до трудової діяльності та оцінку впливу реабілітаційних програм на зниження соціальних виплат та медичних витрат. Важливим компонентом дослідження є також аналіз соціальних ефектів реабілітації, що включає оцінку впливу реабілітаційних програм на рівень соціальної інтеграції військовослужбовців, якість їх життя та загальний рівень соціальної згуртованості суспільства. Значна увага приділяється також вивченню впливу реабілітаційних програм на розвиток системи соціального захисту, формування нових підходів до організації соціальної підтримки та розвиток інфраструктури соціальних послуг.

Перспективні напрямки розвитку системи реабілітації військовослужбовців в Україні визначаються необхідністю постійного вдосконалення та адаптації реабілітаційних програм до нових викликів та потреб суспільства. Фундаментальною основою перспективного розвитку є розуміння необхідності системного підходу до організації реабілітаційного процесу, що передбачає постійне вдосконалення всіх компонентів системи реабілітації та забезпечення їх ефективної взаємодії. Особлива увага приділяється розвитку нормативно-правової бази реабілітації, що включає розробку нових стандартів та регламентів надання реабілітаційних послуг, вдосконалення механізмів фінансування реабілітаційних програм та розвиток системи державно-приватного партнерства у сфері реабілітації [23]. Важливим компонентом перспективного розвитку є також розширення мережі реабілітаційних центрів, впровадження нових форм організації реабілітаційного процесу та розвиток системи підготовки кваліфікованих фахівців у сфері реабілітації. Значна увага приділяється також розвитку міжнародного співробітництва, що включає обмін досвідом, впровадження передових практик реабілітації та участь у міжнародних проектах розвитку системи реабілітації військовослужбовців. Перспективні напрямки розвитку також включають вдосконалення системи моніторингу та оцінки ефективності реабілітаційних програм, розробку нових методів оцінки якості реабілітаційних послуг та впровадження інноваційних підходів до організації реабілітаційного процесу.

Отже, ми дослідили інтеграційну, психологічну та професійну реабілітацію військових в Україні, їх суспільну сутність та значення, виявивши що ефективність цього процесу безпосередньо впливає на соціальну стабільність та економічний розвиток суспільства в цілому. Глибокий аналіз реабілітаційних практик показав, що успішна реінтеграція ветеранів можлива лише за умови системного підходу, який враховує весь комплекс проблем - від ПТСР та фізичних травм до адміністративно-правових перешкод і професійної перекваліфікації, а також залучає всі зацікавлені сторони до створення

комплексної, індивідуалізованої системи підтримки, що відповідає як потребам самих військовослужбовців, так і сучасним викликам українського суспільства.

2.2. Програми інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні як суспільна дійсність

Фундаментальною основою розвитку сучасної системи реабілітації військовослужбовців в Україні стало формування потужної законодавчої бази, яка почала активно розвиватися після 2014 року у зв'язку з початком бойових дій на сході країни та значно розширилася після повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 році. Законодавче підґрунтя реабілітаційних програм для військових базується на Конституції України, міжнародних договорах, ратифікованих Верховною Радою України, законах України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я", а також численних підзаконних нормативно-правових актах, що регулюють різні аспекти реабілітаційної діяльності. Особливо важливим етапом стало прийняття у 2020 році Закону України "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я", який визначив нові підходи до організації реабілітаційної допомоги та встановив єдині вимоги до її надання на основі Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я [18].

Визначальним аспектом розвитку системи реабілітації військовослужбовців в Україні є її комплексний характер, що передбачає поєднання медичної, психологічної, професійної та соціальної складових реабілітаційного процесу. Медична реабілітація спрямована на відновлення порушених чи втрачених функцій організму та включає різноманітні методи фізичної терапії, ерготерапії, застосування технічних засобів реабілітації та протезування. Особливу увагу приділено створенню спеціалізованих відділень у військових госпіталях та реабілітаційних центрах, де застосовуються

найсучасніші методики відновного лікування. Важливим елементом є впровадження мультидисциплінарного підходу, коли з кожним пацієнтом працює команда різних спеціалістів, які розробляють індивідуальну програму реабілітації з урахуванням характеру травми, загального стану здоров'я та особистих потреб військовослужбовця.

Надзвичайно важливим компонентом реабілітаційних програм є психологічна допомога військовослужбовцям, яка набуває особливої актуальності в умовах тривалих бойових дій та значного психологічного навантаження на особовий склад. Міністерство оборони України спільно з Міністерством у справах ветеранів розробили та впровадили систему психологічної реабілітації, що включає різні форми індивідуальної та групової терапії, програми управління стресом, методики подолання посттравматичного стресового розладу (ПТСР) та інших психологічних проблем, пов'язаних з участю у бойових діях [48]. Особлива увага приділяється підготовці кваліфікованих військових психологів та створенню мережі спеціалізованих центрів психологічної допомоги, де військовослужбовці можуть отримати професійну підтримку як під час служби, так і після її завершення.

Інтеграційна складова реабілітаційних програм спрямована на забезпечення успішного повернення військовослужбовців до мирного життя та їх ефективної соціальної адаптації. Ця робота здійснюється у тісній співпраці державних органів, громадських організацій та міжнародних партнерів, які надають різноманітну підтримку у вирішенні соціально-побутових проблем, організації дозвілля, створенні умов для повноцінного спілкування та обміну досвідом між ветеранами. Важливим напрямком є розвиток мережі ветеранських просторів та хабів, де колишні військовослужбовці можуть отримати комплексну підтримку, включаючи юридичні консультації, допомогу у працевлаштуванні та організації власної справи, а також можливість участі у різноманітних соціальних та культурних проектах.

Реформування системи професійної реабілітації військовослужбовців стало одним із пріоритетних напрямків державної політики у сфері соціального

захисту ветеранів. Міністерство у справах ветеранів разом з Державною службою зайнятості впровадили спеціальні програми професійної перепідготовки та підвищення кваліфікації для військовослужбовців, які завершили службу. Ці програми передбачають можливість безкоштовного навчання за різними спеціальностями, допомогу у пошуку роботи та адаптації на новому робочому місці [53]. Особлива увага приділяється розвитку підприємницьких ініціатив серед ветеранів, для чого передбачені спеціальні грантові програми та пільгові умови кредитування для започаткування власного бізнесу.

Координація діяльності різних відомств та організацій у сфері реабілітації військовослужбовців здійснюється на основі єдиної державної політики, яка визначає основні принципи, механізми та напрямки роботи. Важливим елементом є створення електронного реєстру ветеранів війни, який дозволяє ефективно планувати та координувати надання різних видів допомоги, вести облік потреб військовослужбовців та забезпечувати адресність соціальної підтримки. Система реабілітації постійно вдосконалюється з урахуванням набутого досвіду та нових викликів, які виникають у зв’язку з продовженням бойових дій та збільшенням кількості осіб, які потребують реабілітаційної допомоги [49].

Міжнародне співробітництво відіграє важливу роль у розвитку системи реабілітації військовослужбовців в Україні. Завдяки підтримці країн-партнерів та міжнародних організацій відбувається впровадження передових методик реабілітації, навчання спеціалістів, оснащення реабілітаційних центрів сучасним обладнанням. Особливо плідною є співпраця з країнами НАТО, які діляться досвідом організації системи реабілітації військовослужбовців та надають практичну допомогу у впровадженні нових підходів до реабілітаційної роботи. Важливим напрямком міжнародної співпраці є також організація лікування та реабілітації українських військовослужбовців у провідних медичних центрах за кордоном.

Особлива увага в системі реабілітації військовослужбовців приділяється питанням протезування та забезпечення технічними засобами реабілітації. В Україні створено мережу протезно-ортопедичних підприємств, які виготовляють сучасні протези та ортези з використанням новітніх технологій та матеріалів. Державою забезпечується повне фінансування виготовлення та заміни протезів для військовослужбовців, які втратили кінцівки внаслідок поранень [34]. Крім того, розвивається співпраця з провідними світовими виробниками протезно-ортопедичної продукції, що дозволяє забезпечувати військовослужбовців найсучаснішими моделями протезів, які максимально відповідають їхнім індивідуальним потребам та способу життя.

Значний внесок у розвиток системи реабілітації військовослужбовців роблять громадські організації та волонтерські об’єднання, які активно працюють у різних напрямках реабілітаційної діяльності. Вони надають додаткову підтримку у вирішенні соціально-побутових проблем, організації дозвілля та відпочинку, створенні груп взаємодопомоги та підтримки. Важливим напрямком роботи громадських організацій є також адвокація прав військовослужбовців та ветеранів, участь у розробці законодавчих ініціатив та програм підтримки, моніторинг якості надання реабілітаційних послуг та внесення пропозицій щодо їх вдосконалення.

Розвиток інфраструктури реабілітаційних закладів є одним із ключових напрямків державної політики у сфері реабілітації військовослужбовців. В Україні створено мережу спеціалізованих реабілітаційних центрів, які забезпечують комплексну реабілітацію з використанням сучасного обладнання та технологій. Особлива увага приділяється створенню комфортних умов перебування, забезпеченню доступності всіх приміщень та території для осіб з обмеженими можливостями, організації різноманітних форм дозвілля та відпочинку [57]. Важливим елементом є також розвиток мережі амбулаторних реабілітаційних відділень та мобільних реабілітаційних бригад, які можуть надавати допомогу безпосередньо за місцем проживання військовослужбовців.

Фінансування реабілітаційних програм для військовослужбовців здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів, а також благодійних внесків та міжнародної технічної допомоги. Важливим елементом є забезпечення прозорості та ефективності використання коштів, контроль за якістю надання реабілітаційних послуг та їх доступністю для всіх категорій військовослужбовців, які потребують допомоги. Держава також запровадила систему пільг та компенсацій для військовослужбовців, які проходять реабілітацію, включаючи оплату проїзду до місця лікування, проживання та харчування під час реабілітації.

Науковий супровід реабілітаційних програм забезпечується провідними медичними та науково-дослідними установами України, які працюють над розробкою та впровадженням нових методик реабілітації, проводять дослідження ефективності різних форм реабілітаційної допомоги, вивчають міжнародний досвід та адаптують його до українських умов. Важливим напрямком наукової роботи є також підготовка фахівців з реабілітації, розробка навчальних програм та методичних матеріалів, проведення наукових конференцій та семінарів для обміну досвідом та підвищення кваліфікації спеціалістів [23].

Інформаційна підтримка реабілітаційних програм здійснюється через різні канали комунікації, включаючи спеціалізовані інформаційні портали, соціальні мережі, засоби масової інформації. Важливим елементом є забезпечення доступності інформації про наявні можливості реабілітації, порядок отримання допомоги, права та пільги військовослужбовців. Особлива увага приділяється просвітницькій роботі щодо важливості своєчасного звернення за реабілітаційною допомогою та подолання психологічних бар’єрів, які можуть перешкоджати участі в реабілітаційних програмах.

Моніторинг та оцінка ефективності реабілітаційних програм здійснюється на основі розроблених критеріїв та показників, які дозволяють оцінити якість надання послуг, рівень задоволеності військовослужбовців, досягнуті результати реабілітації. Важливим елементом є також збір та аналіз

статистичної інформації про потреби в реабілітації, кількість осіб, які отримали допомогу, види наданих послуг та їх результативність [37]. На основі проведеного аналізу розробляються рекомендації щодо вдосконалення системи реабілітації та підвищення її ефективності.

Правове забезпечення реабілітаційних програм постійно вдосконалюється з урахуванням нових викликів та потреб. Важливим напрямком є розробка та прийняття нових нормативно-правових актів, які регулюють різні аспекти реабілітаційної діяльності, встановлюють стандарти надання послуг, визначають порядок взаємодії різних відомств та організацій. Особлива увага приділяється питанням захисту прав військовослужбовців, забезпечення справедливого розподілу ресурсів та доступності реабілітаційної допомоги для всіх, хто її потребує.

Трансформаційні процеси в системі реабілітації військовослужбовців України характеризуються впровадженням інноваційних підходів до організації реабілітаційної допомоги, що базуються на принципах персоналізованої медицини та індивідуального підходу до кожного пацієнта. Особливе значення набуває розвиток телемедичних технологій та дистанційних форм реабілітації, які дозволяють забезпечити безперервність реабілітаційного процесу та розширити доступ до спеціалізованої допомоги для військовослужбовців, які проживають у віддалених регіонах або мають обмежені можливості для регулярного відвідування реабілітаційних центрів [19]. Впровадження електронних систем моніторингу стану здоров’я та прогресу реабілітації дозволяє оперативно коригувати індивідуальні програми відновлення та забезпечувати максимальну ефективність реабілітаційних заходів. Важливим аспектом є також розвиток мобільних додатків та онлайн-платформ, які надають військовослужбовцям доступ до інформаційних ресурсів, консультацій спеціалістів та програм самодопомоги, що особливо актуально в умовах обмежень, пов’язаних з пандемією COVID-19 та іншими надзвичайними ситуаціями.

Міждисциплінарна інтеграція та координація зусиль різних спеціалістів у процесі реабілітації військовослужбовців забезпечується через створення єдиної системи управління реабілітаційним процесом, яка включає механізми планування, організації, контролю та оцінки ефективності реабілітаційних заходів. Важливим елементом є впровадження стандартизованих протоколів реабілітації, які визначають оптимальну послідовність та комбінацію різних видів реабілітаційної допомоги залежно від характеру травм, захворювань та індивідуальних особливостей пацієнта. Особлива увага приділяється забезпеченню наступності та безперервності реабілітаційного процесу на всіх етапах відновлення, починаючи від надання невідкладної допомоги на полі бою і закінчуючи повноцінним поверненням військовослужбовця до активного соціального життя [44]. Координація роботи різних спеціалістів здійснюється через систему case-management, коли за кожним пацієнтом закріплюється персональний координатор, який відповідає за організацію всього комплексу реабілітаційних заходів та забезпечує ефективну взаємодію всіх учасників реабілітаційного процесу.

Соціально-економічна підтримка військовослужбовців у процесі реабілітації реалізується через комплексну систему заходів, спрямованих на забезпечення їх матеріального благополуччя та створення умов для успішної соціальної інтеграції. Ця система включає різноманітні форми фінансової допомоги, пільги та компенсації, програми соціального житла, підтримку в отриманні освіти та професійної перепідготовки, сприяння у працевлаштуванні та розвитку підприємницької діяльності. Особлива увага приділяється розробці та впровадженню механізмів економічного стимулювання роботодавців, які створюють робочі місця для військовослужбовців з інвалідністю, забезпечують їх необхідним обладнанням та створюють умови для професійної реалізації. Важливим напрямком є також розвиток соціального підприємництва та створення спеціалізованих підприємств, де можуть працювати військовослужбовці з різними формами інвалідності [31]. Система соціально-економічної підтримки постійно вдосконалюється з урахуванням змін у

законодавстві, економічній ситуації та потреб військовослужбовців, забезпечуючи їм можливість достойного життя та професійної самореалізації.

Культурно-спортивна реабілітація військовослужбовців є важливою складовою комплексного процесу відновлення, яка спрямована на розвиток фізичних можливостей, підтримку психологічного здоров'я та соціальну інтеграцію через участь у різноманітних культурних та спортивних заходах. В Україні створено розгалужену мережу спортивно-реабілітаційних центрів та адаптивних спортивних секцій, де військовослужбовці можуть займатися різними видами спорту під керівництвом кваліфікованих тренерів та реабілітологів. Особлива увага приділяється розвитку паралімпійського руху та створенню умов для участі військовослужбовців з інвалідністю у змаганнях різного рівня, включаючи міжнародні турніри та чемпіонати [55]. Важливим елементом культурно-спортивної реабілітації є також організація різноманітних культурних заходів, творчих майстерень, арт-терапевтичних програм, які допомагають військовослужбовцям розкрити свій творчий потенціал, знайти нові форми самовираження та встановити соціальні зв'язки. Регулярно проводяться фестивалі, виставки, концерти та інші культурні події, які створюють платформу для презентації творчих досягнень військовослужбовців та сприяють їх інтеграції в культурне життя суспільства.

Екологічно-рекреаційний компонент реабілітаційних програм для військовослужбовців передбачає використання природних факторів та можливостей навколишнього середовища для відновлення фізичного та психологічного здоров'я. В Україні розвивається мережа санаторно-курортних закладів та реабілітаційних центрів, розташованих у екологічно чистих регіонах, де військовослужбовці можуть проходити комплексну реабілітацію з використанням природних лікувальних факторів - мінеральних вод, лікувальних грязей, кліматотерапії. Особлива увага приділяється розробці та впровадженню екологічно орієнтованих програм реабілітації, які включають різноманітні форми взаємодії з природним середовищем - екотерапію, садову терапію, анімалотерапію, що сприяє відновленню психоемоційного стану та

розвитку адаптивних можливостей організму. Важливим напрямком є також організація активного відпочинку на природі, проведення екологічних експедицій, туристичних походів та інших заходів, які дозволяють військовослужбовцям відновити зв'язок з природою та отримати позитивний досвід взаємодії з навколишнім середовищем.

Духовно-релігійний аспект реабілітації військовослужбовців набуває особливого значення в контексті подолання психологічних травм та пошуку нових життєвих сенсів. В Україні розвивається співпраця з різними релігійними організаціями та духовними центрами, які надають підтримку військовослужбовцям у процесі їх духовного відновлення та морально-психологічної реабілітації. Важливим елементом є організація духовних бесід, молитовних зустрічей, паломницьких поїздок та інших заходів, які допомагають військовослужбовцям знайти внутрішню опору та відновити духовну рівновагу. Особлива увага приділяється розвитку програм духовного супроводу, які враховують індивідуальні релігійні переконання та духовні потреби кожного військовослужбовця, забезпечуючи можливість вільного віросповідання та духовного розвитку. Важливим аспектом є також залучення капеланів та духовних наставників до роботи реабілітаційних центрів, що дозволяє забезпечити комплексний підхід до відновлення особистості військовослужбовця, включаючи його духовну складову [27].

Інтеграційно-адаптаційні механізми реабілітації військовослужбовців спрямовані на забезпечення їх успішного повернення до цивільного життя та адаптації до нових соціальних умов. Ця робота здійснюється через створення спеціалізованих центрів адаптації, де військовослужбовці можуть отримати комплексну підтримку у вирішенні різноманітних життєвих питань - від юридичних консультацій та допомоги у оформленні документів до психологічного супроводу та професійної орієнтації. Особлива увага приділяється розвитку програм соціальної інтеграції, які включають різноманітні форми групової роботи, тренінги соціальних навичок, програми підготовки до цивільного життя та розвитку комунікативних компетенцій.

Важливим елементом є також створення системи соціального наставництва, коли успішно адаптовані ветерани допомагають своїм побратимам у процесі повернення до мирного життя, діляться досвідом та надають емоційну підтримку.

Науково-дослідницька та інноваційна діяльність у сфері реабілітації військовослужбовців спрямована на розробку та впровадження нових методів та технологій відновлення здоров'я та працездатності. В Україні створено потужні науково-дослідницькі центри та лабораторії, де проводяться фундаментальні та прикладні дослідження в галузі реабілітаційної медицини, розробляються нові методики діагностики та лікування бойових травм, вивчаються механізми відновлення функцій організму та адаптації до нових умов життєдіяльності [38]. Особлива увага приділяється розвитку інноваційних технологій реабілітації, включаючи використання робототехніки, віртуальної реальності, біологічного зворотного зв'язку та інших сучасних методів відновного лікування. Важливим напрямком є також проведення клінічних досліджень ефективності різних реабілітаційних програм, розробка нових протоколів лікування та стандартів надання реабілітаційної допомоги, що дозволяє постійно підвищувати якість та результативність реабілітаційних заходів.

Отже, ми проаналізували програми інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні як суспільну дійсність та виявили, що вони ґрунтуються на потужній законодавчій базі, яка суттєво розширилася після 2014 року та особливо після 2022 року. Дослідження показало, що сучасна система реабілітації військовослужбовців має комплексний характер, поєднуючи медичну, психологічну, професійну та соціальну складові, а її реалізація відбувається через тісну взаємодію державних органів, громадських організацій та міжнародних партнерів, що забезпечує впровадження передових методик, технологій та підходів, включаючи культурно-спортивні, екологічно-рекреаційні, духовно-релігійні та науково-інноваційні компоненти реабілітаційного процесу.

2.3. Обґрунтування методів моніторингу та критерії оцінки ефективності

Методологічна база дослідження ефективності соціальних програм інтеграційної психологічної та професійної реабілітації військових в Україні потребує комплексного та системного підходу, що зумовлено багатовимірністю досліджуваного феномену та його значущістю для сучасного українського суспільства в умовах триваючого військового конфлікту. Обрані методи моніторингу та критерії оцінки ефективності базуються на фундаментальних принципах психологічної науки, соціальної роботи та реабілітології, враховуючи специфіку цільової аудиторії – військовослужбовців, які потребують комплексної підтримки для успішної реінтеграції у мирне життя [52]. Використання змішаної методології, що поєднує якісні та кількісні методи дослідження, дозволяє отримати всебічне розуміння ефективності реабілітаційних програм та їхнього впливу на психологічний стан, соціальну адаптацію та професійну реалізацію військових.

Фундаментальним підґрунтям для вибору методологічного інструментарію стали теоретичні концепції психологічної травми та посттравматичного стресового розладу, розроблені провідними світовими науковцями та практиками у галузі кризової психології та психотерапії. Особлива увага приділяється інтеграційному підходу, який розглядає процес реабілітації як комплексне відновлення психологічного, соціального та професійного функціонування особистості. В контексті даного дослідження важливим є врахування специфічного українського контексту, включаючи соціокультурні особливості, наявні ресурси системи охорони здоров’я та соціального захисту, а також особливості організації реабілітаційних послуг в умовах активного військового конфлікту.

Психометричний інструментарій, обраний для оцінки ефективності реабілітаційних програм, включає стандартизовані методики, які пройшли валідизацію на українській вибірці та демонструють високі показники надійності у вимірюванні ключових параметрів психологічного стану

військовослужбовців. Використання батареї психодіагностичних тестів дозволяє оцінити динаміку змін у когнітивній, емоційній та поведінковій сферах особистості учасників реабілітаційних програм [16]. Критерії відбору методик базувалися на їхній відповідності меті дослідження, психометричних характеристиках, практичності застосування в умовах реабілітаційних центрів та можливості проведення повторних вимірювань для оцінки динаміки реабілітаційного процесу.

Компаративний аналіз міжнародного досвіду реабілітації військовослужбовців став важливим джерелом для формування системи критеріїв оцінки ефективності реабілітаційних програм в українському контексті. Досвід країн, які мають розвинену систему психологічної та професійної реабілітації ветеранів, зокрема США, Ізраїлю та країн НАТО, дозволив виділити ключові індикатори успішності реабілітаційних заходів та адаптувати їх до українських реалій. Особлива увага приділяється показникам, які відображають рівень соціальної інтеграції, професійної адаптації та психологічного благополуччя учасників реабілітаційних програм.

Лонгітюдний характер дослідження забезпечує можливість відстеження довготривалих ефектів реабілітаційних програм та оцінки стійкості досягнутих результатів. Моніторинг здійснюється на різних етапах реабілітаційного процесу, включаючи початковий етап, період активної участі у програмі та період після її завершення. Такий підхід дозволяє не лише оцінити безпосередні результати реабілітаційних заходів, але й визначити їхній вплив на подальшу соціальну адаптацію та професійну реалізацію військовослужбовців [48].

Квантитативні методи дослідження включають використання статистичних інструментів для обробки та аналізу отриманих даних, що дозволяє виявити значущі закономірності та взаємозв’язки між різними параметрами ефективності реабілітаційних програм. Застосування методів математичної статистики забезпечує об’єктивність оцінки результатів та можливість формулювання обґрунтованих висновків щодо ефективності різних компонентів реабілітаційних програм. При цьому особлива увага приділяється

забезпеченню репрезентативності вибірки та дотриманню всіх необхідних процедур статистичного аналізу.

Інтерв'ювання та фокус-групові дослідження як якісні методи збору даних дозволяють отримати глибинне розуміння суб'єктивного досвіду участі у реабілітаційних програмах, виявити фактори, які сприяють або перешкоджають успішній реабілітації, та зібрати пропозиції щодо вдосконалення існуючих програм. Застосування напівструктурованих інтерв'ю забезпечує можливість отримання детальної інформації про індивідуальний досвід реабілітації, при цьому зберігаючи фокус на ключових аспектах дослідження.

Експертне оцінювання як метод моніторингу ефективності реабілітаційних програм передбачає залучення фахівців різних спеціальностей – психологів, психотерапевтів, соціальних працівників, медичних працівників та інших спеціалістів, які безпосередньо працюють з військовослужбовцями в процесі реабілітації. Міждисциплінарний підхід до оцінювання дозволяє отримати комплексне бачення ефективності програм та врахувати різні аспекти реабілітаційного процесу [24]. Експертні оцінки базуються на стандартизованих критеріях та протоколах спостереження, що забезпечує об'єктивність та порівнянність отриманих даних.

Методика оцінки соціальної інтеграції та професійної адаптації включає аналіз об'єктивних показників працевлаштування, продовження освіти, участі у громадському житті та суб'єктивних оцінок задоволеності різними аспектами життя. Важливим компонентом є оцінка якості соціальних зв'язків, рівня соціальної підтримки та здатності до побудови конструктивних відносин у різних сферах життя. Професійна складова оцінюється через показники працевлаштування, кар'єрного розвитку, задоволеності роботою та рівня професійної самореалізації.

Критеріальна база оцінки ефективності реабілітаційних програм розроблена з урахуванням множинності цілей та завдань реабілітації. Основні групи критеріїв включають: психологічні (рівень психологічного благополуччя, зниження симптомів ПТСР, покращення емоційної регуляції), соціальні (якість

міжособистісних відносин, рівень соціальної активності, здатність до соціальної адаптації), професійні (працевлаштування, професійна самореалізація, кар'єрний розвиток) та медичні (фізичне здоров'я, функціональні можливості) показники. Кожен критерій має чітко визначені індикатори та методи вимірювання, що забезпечує системність та об'єктивність оцінки.

Інноваційним компонентом системи моніторингу є використання цифрових технологій для збору та аналізу даних, включаючи мобільні додатки для само моніторингу стану учасників реабілітаційних програм та онлайн-платформи для збору зворотного зв'язку [19]. Технологічні рішення дозволяють здійснювати безперервний моніторинг стану учасників програм, своєчасно виявляти проблемні ситуації та адаптувати реабілітаційні заходи відповідно до індивідуальних потреб. Важливим аспектом є забезпечення конфіденційності та захисту персональних даних при використанні цифрових інструментів моніторингу.

Оцінка економічної ефективності реабілітаційних програм здійснюється через аналіз співвідношення витрат та результатів, включаючи як прямі економічні показники (витрати на реалізацію програм, економічні вигоди від працевлаштування учасників), так і непрямі ефекти (зниження витрат на медичне обслуговування, зменшення соціальних виплат). Важливим аспектом є оцінка довгострокової економічної ефективності програм та їхнього впливу на якість життя учасників та їхніх сімей.

Методологія оцінки стійкості результатів реабілітації передбачає проведення катамнестичних досліджень, які дозволяють оцінити збереження досягнутих змін у довгостроковій перспективі. Особлива увага приділяється факторам, які впливають на стійкість результатів, включаючи індивідуальні характеристики учасників, особливості соціального середовища та наявність підтримуючих структур після завершення основного етапу реабілітації. Розуміння цих факторів дозволяє вдосконалювати програми та розробляти ефективні стратегії підтримки досягнутих результатів.

Тріангуляція даних, отриманих різними методами дослідження, забезпечує надійність та валідність результатів оцінки ефективності реабілітаційних програм. Поєднання кількісних та якісних методів, експертних оцінок та об'єктивних показників дозволяє отримати всебічне розуміння ефективності програм та факторів, які впливають на успішність реабілітації [39]. Важливим аспектом є забезпечення систематичності та регулярності моніторингу, що дозволяє своєчасно виявляти проблеми та вносити необхідні корективи у реабілітаційні програми.

Етичні аспекти проведення моніторингу та оцінки ефективності реабілітаційних програм займають важливе місце у методологічному обґрунтуванні. Всі дослідницькі процедури розроблені з урахуванням принципів добровільності участі, інформованої згоди, конфіденційності та захисту інтересів учасників дослідження. Особлива увага приділяється запобіганню реактуалізації травматичного досвіду під час проведення дослідницьких процедур та забезпеченню психологічної безпеки учасників.

Регіональні особливості реалізації реабілітаційних програм враховуються через включення в систему моніторингу показників, які відображають специфіку різних регіонів України, доступність реабілітаційних послуг, наявність кваліфікованих фахівців та матеріально-технічної бази. Порівняльний аналіз ефективності програм у різних регіонах дозволяє виявити успішні практики та фактори, які сприяють підвищенню ефективності реабілітаційних заходів.

Системний підхід до оцінки ефективності реабілітаційних програм передбачає аналіз взаємозв'язків між різними компонентами реабілітації та їхнього впливу на загальну ефективність програм. Важливим аспектом є оцінка синергетичного ефекту від поєднання різних видів реабілітаційних заходів та визначення оптимальних комбінацій інтервенцій для різних категорій військовослужбовців. Такий підхід дозволяє оптимізувати структуру реабілітаційних програм та підвищити їхню ефективність.

Отже, ми обґрунтували методи моніторингу та критерії оцінки ефективності соціальних програм реабілітації військових в Україні, розробивши комплексну методологічну базу, яка враховує багатовимірність досліджуваного феномену в умовах триваючого військового конфлікту. Дослідження показало, що ефективна система оцінювання потребує поєднання якісних і кількісних методів, включаючи психометричний інструментарій, лонгітюдні дослідження, експертне оцінювання та економічний аналіз, а також повинна базуватися на чітко визначених психологічних, соціальних, професійних та медичних критеріях з урахуванням етичних аспектів і регіональних особливостей реалізації реабілітаційних програм.

РОЗДІЛ 3
ПРАКСЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ ПРОГРАМ ІНТЕРАЦІЙНОЇ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

3.1. Аналіз ефективності використовуваних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні

Ефективність програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні набуває особливої актуальності в умовах триваючого військового конфлікту. Комплексний аналіз діючих програм реабілітації дозволяє не лише оцінити їх результативність, але й визначити ключові напрямки вдосконалення системи соціальної підтримки військовослужбовців. Особливу увагу варто приділити вивченню синергетичного ефекту від взаємодії різних рівнів реабілітаційних програм - від локальних ініціатив до загальнодержавних проєктів.

Сучасна система реабілітації військовослужбовців в Україні характеризується багаторівневою структурою, що включає державні, регіональні та місцеві програми підтримки. Комплексний підхід до реабілітації передбачає врахування всіх аспектів відновлення – від фізичного здоров’я до соціальної адаптації [11]. При цьому ефективність реабілітаційних заходів значною мірою залежить від узгодженості дій всіх залучених структур та організацій.

Аналіз даних, представлених у **Таблиці 1**, демонструє суттєві відмінності між регіональними програмами реабілітації. Зокрема, Полтавська програма характеризується значно більшим обсягом фінансування та ширшим охопленням цільової аудиторії. Важливим аспектом є також різниця у підходах до реалізації програм: якщо Лиманська програма зосереджена переважно на базових потребах реабілітації, то Полтавська програма демонструє більш комплексний підхід з активним залученням міжнародної співпраці.

Особливу увагу варто приділити показникам результативності реабілітації. В обох програмах спостерігається позитивна динаміка у сфері працевлаштування та соціальної адаптації учасників. При цьому рівень психологічного відновлення демонструє досить високі показники, що свідчить про ефективність впроваджених методик психологічної підтримки [40].

Важливим елементом аналізу ефективності програм реабілітації є вивчення їх структурних компонентів та механізмів реалізації. Досвід впровадження регіональних програм демонструє необхідність системного підходу до організації реабілітаційного процесу.

Аналізуючи механізми реалізації програм реабілітації, доцільно розглянути їх основні компоненти через призму практичного впровадження. Розглянемо детальніше структуру програм реабілітації:

Представлені дані свідчать про комплексність підходу до реабілітації військовослужбовців. Особливо важливим аспектом є взаємозв'язок різних компонентів програм та їх вплив на загальну ефективність реабілітаційного процесу.

Значним кроком у розвитку системи реабілітації стало впровадження програми НАТО з психологічної реабілітації, яка передбачає проведення 70 триденних тренінгів для військовослужбовців до 2025 року. Ця програма суттєво доповнює існуючі механізми психологічної підтримки та демонструє важливість міжнародної співпраці у сфері реабілітації.

Практика впровадження програм реабілітації демонструє необхідність систематичного моніторингу їх ефективності. Важливим індикатором успішності є не лише кількісні показники охоплення цільової аудиторії, але й якісні зміни в житті учасників програм.

Детальний аналіз результатів впровадження реабілітаційних програм дозволяє виявити ряд важливих тенденцій. Зокрема, найвищі показники ефективності спостерігаються у сфері медичної реабілітації, де відсоток успішних випадків перевищує 75%. Це пов'язано з чітко структурованою

системою надання медичних послуг та високим професійним рівнем медичного персоналу.

Особливої уваги заслуговує програма психологічної реабілітації НАТО, яка демонструє інноваційний підхід до відновлення психологічного здоров'я військовослужбовців. План проведення 70 триденних тренінгів передбачає охоплення значної кількості учасників та впровадження передових методик психологічної підтримки [56].

Важливим аспектом є також аналіз факторів, що впливають на ефективність реабілітаційних програм. Розглянемо основні чинники успішності реабілітації:

В процесі впровадження програм реабілітації військовослужбовців особливого значення набуває систематизація підходів до організації реабілітаційного процесу. Досвід реалізації як регіональних, так і національних програм свідчить про необхідність врахування багатьох факторів, що впливають на ефективність реабілітації. Зокрема, важливим є забезпечення безперервності реабілітаційного процесу, що передбачає поступовий перехід від медичної реабілітації до соціальної інтеграції. При цьому кожен етап реабілітації має свої особливості та вимагає специфічних підходів до організації роботи. Аналіз практики впровадження реабілітаційних програм демонструє, що найбільшої ефективності вдається досягти при комплексному підході, який враховує індивідуальні потреби кожного учасника програми та забезпечує координацію зусиль всіх залучених структур та організацій [28]. Особливу роль у цьому процесі відіграє взаємодія між медичними установами, центрами психологічної підтримки, службами зайнятості та громадськими організаціями. Така співпраця дозволяє створити ефективну систему підтримки військовослужбовців на всіх етапах їх повернення до цивільного життя.

Класифікація програм реабілітації за рівнями впровадження

А. Національний рівень

1. Державні цільові програми
    - Програми медичної реабілітації

- Програми соціальної адаптації
- Програми професійної перепідготовки
- Загальнонаціональні психологічні програми

2. Міжвідомчі програми
   - Міністерства оборони
   - Міністерства охорони здоров'я
   - Міністерства соціальної політики
   - Міністерства у справах ветеранів

Б. Регіональний рівень

1. Обласні програми
   - Комплексні реабілітаційні програми
   - Цільові програми підтримки
   - Програми соціальної інтеграції
2. Міжрегіональні ініціативи
   - Спільні проєкти областей
   - Регіональні центри реабілітації
   - Координаційні програми

В. Місцевий рівень

1. Муніципальні програми
   - Програми громад
   - Місцеві ініціативи
   - Адресні програми підтримки
2. Громадські ініціативи
   - Волонтерські проєкти
   - Локальні реабілітаційні центри
   - Програми взаємодопомоги

Впровадження багаторівневої системи реабілітаційних програм дозволяє забезпечити комплексний підхід до відновлення та соціальної інтеграції військовослужбовців. Особливо важливим аспектом є забезпечення взаємодії між різними рівнями реалізації програм, що дозволяє максимально ефективно

використовувати наявні ресурси та забезпечувати безперервність реабілітаційного процесу. Практика впровадження програм реабілітації демонструє, що найбільшої ефективності вдається досягти при поєднанні зусиль державних структур, місцевої влади та громадських організацій. При цьому кожен рівень реалізації програм має свої особливості та переваги, що дозволяє забезпечити різноманітність підходів до реабілітації та врахувати індивідуальні потреби кожного учасника програми [33].

Значним досягненням у розвитку системи реабілітації стало впровадження міжнародних стандартів та методик. Зокрема, програма психологічної реабілітації НАТО, що передбачає проведення 70 триденних тренінгів до 2025 року, демонструє важливість міжнародної співпраці у сфері реабілітації військовослужбовців. Ця програма не лише забезпечує впровадження сучасних методик психологічної підтримки, але й сприяє підвищенню кваліфікації українських фахівців у сфері реабілітації. Важливим аспектом є також обмін досвідом з країнами НАТО, що мають значний досвід у організації реабілітаційних програм для військовослужбовців. Такий обмін дозволяє вдосконалювати існуючі підходи до реабілітації та впроваджувати інноваційні методики роботи з учасниками бойових дій [15]. Особливу увагу при цьому приділяють питанням психологічної адаптації військовослужбовців до цивільного життя, що є одним з найбільш складних аспектів реабілітаційного процесу.

Класифікація механізмів оцінки ефективності реабілітаційних програм

А. Кількісні показники ефективності

1. Статистичні індикатори
    - Кількість учасників програм
    - Відсоток успішного завершення
    - Охоплення цільової аудиторії
    - Економічні показники реалізації
2. Показники результативності
    - Рівень працевлаштування

- Показники медичного відновлення
- Статистика соціальної адаптації
- Індекси психологічної стабільності

Б. Якісні показники ефективності

1. Суб'єктивні оцінки
    - Задоволеність учасників
    - Оцінки фахівців
    - Відгуки родин учасників
    - Громадська думка
2. Експертні оцінки
    - Професійні висновки
    - Оцінки міжнародних експертів
    - Аналітичні звіти
    - Рекомендації спеціалістів

В. Інтегральні показники

1. Системні оцінки
    - Комплексний аналіз результатів
    - Довгострокові спостереження
    - Порівняльний аналіз програм
    - Оцінка сталості результатів
2. Прогностичні показники
    - Потенціал розвитку програм
    - Можливості масштабування
    - Перспективи вдосконалення
    - Ризики та можливості

Запропонована система оцінки ефективності реабілітаційних програм дозволяє здійснювати комплексний моніторинг їх реалізації та своєчасно вносити необхідні корективи. Застосування різноманітних механізмів оцінки забезпечує об'єктивність аналізу та можливість врахування різних аспектів реабілітаційного процесу. Особливу увагу при цьому приділяють

збалансованості кількісних та якісних показників, що дозволяє отримати повну картину ефективності програм реабілітації.

Аналіз регіональних програм реабілітації, зокрема Лиманської та Полтавської програм, дозволяє виявити ряд важливих тенденцій у розвитку системи реабілітації військовослужбовців. Насамперед, спостерігається поступовий перехід від фрагментарного підходу до комплексних програм реабілітації, що охоплюють всі аспекти відновлення та соціальної інтеграції військовослужбовців. Важливим елементом цього процесу є забезпечення координації між різними рівнями реалізації програм - від місцевого до національного. При цьому особливого значення набуває роль громадських організацій та волонтерських ініціатив, які часто виступають каталізаторами позитивних змін у системі реабілітації [21]. Досвід впровадження регіональних програм також демонструє необхідність гнучкого підходу до організації реабілітаційного процесу, що дозволяє враховувати специфіку кожного регіону та наявні ресурси для реалізації програм.

Практичне застосування розроблених класифікацій у системі реабілітації військовослужбовців демонструє їх значний потенціал для підвищення ефективності реабілітаційних програм. Зокрема, впровадження багаторівневого підходу до організації реабілітації дозволяє забезпечити максимальне охоплення цільової аудиторії та врахувати специфічні потреби різних категорій військовослужбовців. Досвід реалізації програм на національному рівні, зокрема впровадження програми НАТО з психологічної реабілітації, демонструє важливість системного підходу до організації реабілітаційного процесу. При цьому особливого значення набуває забезпечення координації між різними рівнями реалізації програм та залучення міжнародного досвіду. Аналіз практики впровадження регіональних програм, таких як Лиманська та Полтавська, свідчить про необхідність гнучкого підходу до організації реабілітаційного процесу, що враховує специфіку кожного регіону та наявні ресурси.

Система оцінки ефективності реабілітаційних програм, представлена у другій класифікації, дозволяє здійснювати комплексний моніторинг результатів та своєчасно вносити необхідні корективи. Особливу увагу при цьому приділяють збалансованості кількісних та якісних показників, що забезпечує об'єктивність оцінки. Практика показує, що найбільш ефективними є програми, які передбачають регулярний моніторинг результатів та можливість оперативного реагування на виявлені проблеми. Важливим аспектом є також забезпечення прозорості процесу оцінки та залучення до нього всіх зацікавлених сторін.

На основі проведеного аналізу можна сформулювати ряд рекомендацій щодо підвищення ефективності реабілітаційних програм:

1. Забезпечення системного підходу до організації реабілітаційного процесу, що передбачає координацію зусиль всіх залучених структур та організацій.
2. Впровадження механізмів регулярного моніторингу ефективності програм з використанням розробленої системи показників.
3. Розширення міжнародної співпраці у сфері реабілітації, зокрема через участь у програмах НАТО та інших міжнародних організацій [17].
4. Розвиток системи підготовки фахівців з реабілітації та забезпечення постійного підвищення їх кваліфікації.
5. Вдосконалення механізмів фінансування реабілітаційних програм та забезпечення їх сталого розвитку.

Підсумовуючи проведений аналіз, можна констатувати, що система реабілітації військовослужбовців в Україні знаходиться в процесі активного розвитку та вдосконалення. Впровадження комплексного підходу до організації реабілітаційного процесу, розвиток міжнародної співпраці та вдосконалення системи оцінки ефективності програм створюють передумови для підвищення якості реабілітаційних послуг та забезпечення успішної соціальної інтеграції військовослужбовців.

Отже, ми провели аналіз ефективності використовуваних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні, який виявив багаторівневу структуру системи реабілітації, що включає національні, регіональні та місцеві ініціативи. Дослідження продемонструвало значні відмінності між регіональними програмами з точки зору фінансування, охоплення цільової аудиторії та комплексності підходу, а також показало важливість комплексного моніторингу ефективності програм, що повинен включати як кількісні (статистичні індикатори, показники результативності), так і якісні (суб'єктивні оцінки, експертні висновки) параметри, а забезпечення системного підходу, регулярного моніторингу та міжнародної співпраці є ключовими факторами для підвищення результативності реабілітаційного процесу.

3.2. Напрями оптимізації вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні

Актуальність проблеми оптимізації системи моніторингу ефективності реабілітаційних програм для військових в Україні зумовлена безпрецедентним масштабом потреб у якісній соціальній підтримці захисників. Сучасний стан оцінювання ефективності соціальних програм характеризується фрагментарністю підходів, відсутністю єдиних стандартів моніторингу та недостатньою координацією між різними організаціями, що надають послуги військовим. Практика реалізації існуючих проєктів, таких як "Ігри Нескорених", "Ветеран Хаб" та інші, демонструє необхідність розробки комплексної системи оцінки їх результативності, яка б враховувала як кількісні показники охоплення цільової аудиторії, так і якісні параметри впливу на життя бенефіціарів [8]. Особливої уваги потребує проблема довгострокового відстеження результатів реабілітаційних програм та їх впливу на успішність соціальної реінтеграції військових.

Систематичний аналіз наявних даних дозволяє виділити ключові фактори, що впливають на ефективність реабілітаційних програм для військових:

Класифікація основних факторів впливу на ефективність реабілітаційних програм:

1. Організаційно-управлінські фактори - включають рівень координації між різними організаціями, якість менеджменту програм, наявність стандартизованих протоколів роботи та систем моніторингу результатів
2. Професійно-кадрові фактори - охоплюють рівень кваліфікації фахівців, наявність спеціалізованої підготовки з роботи з військовими, досвід реалізації подібних програм
3. Ресурсно-матеріальні фактори - визначають забезпеченість необхідним обладнанням, приміщеннями, фінансуванням та іншими матеріальними ресурсами
4. Методологічно-технологічні фактори - включають використання сучасних методик реабілітації, наявність адаптованих програм, застосування інноваційних технологій
5. Соціально-комунікативні фактори - охоплюють рівень довіри цільової аудиторії, ефективність інформаційних кампаній, налагодженість зворотного зв’язку з бенефіціарами

Методологічно обґрунтований підхід до оцінки впливу зазначених факторів вимагає впровадження комплексної системи моніторингу, яка дозволить відстежувати як короткострокові, так і довгострокові результати реабілітаційних програм. Аналіз існуючого досвіду показує, що найбільш ефективні програми характеризуються системним підходом до збору та аналізу даних про результати роботи [39]. При цьому важливо враховувати не лише кількісні показники, але й якісні зміни в житті учасників програм.

Координаційні механізми оцінки ефективності реабілітаційних програм потребують суттєвого вдосконалення, особливо в аспекті міжвідомчої взаємодії та обміну даними. Практика показує, що відсутність єдиної інформаційної

системи та стандартизованих протоколів оцінки значно ускладнює процес моніторингу результатів. Особливо гострою є проблема відстеження довгострокових результатів реабілітації та соціальної адаптації військових після завершення програм [25].

Експериментальні дослідження процесів моніторингу реабілітаційних програм в Україні демонструють нагальну потребу у реформуванні існуючих підходів до оцінки їх ефективності. Практика реалізації проєктів, зокрема "Ігри Нескорених" та "Ветеран Хаб", виявляє суттєві прогалини в системі збору та аналізу даних про результативність реабілітаційних заходів. При цьому ключовою проблемою залишається відсутність комплексного підходу до оцінювання як короткострокових, так і довготривалих результатів програм підтримки військових.

Фундаментальним викликом у процесі оптимізації системи моніторингу стає необхідність впровадження інноваційних методів оцінки ефективності реабілітаційних програм. Досвід IREX та ЦЗВЛ демонструє, що традиційні методи збору даних часто не забезпечують повноцінного розуміння реального впливу програм на якість життя військових. Особливо це стосується віддалених регіонів, де доступ до якісних послуг моніторингу та оцінки суттєво обмежений.

Фаховий огляд існуючих систем демонструє перспективність впровадження інноваційних технологій оцінки. Досвід проєкту "Ветеран Хаб" демонструє, що використання комплексних методів оцінювання дозволяє отримати більш точну картину ефективності реабілітаційних програм. При цьому важливо враховувати не лише кількісні показники охоплення цільової аудиторії, але й якісні зміни в житті учасників програм, їхній психологічний стан та рівень соціальної інтеграції.

Smart-технології змінюють підходи до оцінювання реабілітаційних програм. Практика IREX та інших міжнародних організацій показує, що впровадження сучасних цифрових інструментів значно підвищує точність та оперативність збору даних. Однак, як свідчить досвід ЦЗВЛ, існує суттєвий

цифровий розрив між міськими та сільськими регіонами, що створює додаткові виклики для впровадження єдиної системи моніторингу.

Диверсифікований підхід до вдосконалення систем моніторингу реабілітаційних програм вимагає врахування специфіки роботи в різних регіонах та з різними категоріями військових. Аналіз успішних практик Ветеран Хабу та IREX демонструє, що найбільш ефективними є комплексні системи оцінки, які поєднують кількісні та якісні показники з урахуванням регіональних особливостей. При цьому критично важливим є впровадження уніфікованих стандартів оцінки якості послуг та розробка чітких критеріїв ефективності програм реабілітації.

Класифікація ключових напрямків оптимізації залучення та підготовки фахівців для роботи з військовими:

- Інтегральна професійна підготовка - включає комплексне навчання фахівців з урахуванням специфіки роботи з військовими, розвиток практичних навичок та розуміння особливостей ПТСР
- Системна методологічна підтримка - забезпечення постійного доступу до актуальних методик, протоколів та інструментів роботи, регулярне оновлення професійних знань
- Практично-орієнтоване наставництво - організація системи менторства за участі досвідчених фахівців, які мають успішний досвід роботи з військовими
- Міжвідомча координація підготовки - налагодження ефективної взаємодії між різними організаціями та установами в процесі навчання та підвищення кваліфікації фахівців
- Регіональна адаптація програм - врахування специфіки роботи в різних регіонах та розробка відповідних програм підготовки фахівців

Експериментальні підходи до вдосконалення системи моніторингу вимагають впровадження зовсім нових моделей оцінки, які базуються на реальному досвіді проєктів. Зокрема, аналіз роботи ЦЗВЛ демонструє, що найефективніше працює система "рівний-рівному", де залученням ветеранів

займаються спеціально підготовлені ветерани, які мають власний досвід участі в подібних програмах.

Радикальною інновацією в системі моніторингу могло б стати створення баз менторів-консультантів при медичних закладах. Наразі ця функція реалізується переважно волонтерами або представниками військових формувань, що не забезпечує системності в оцінці ефективності програм. Перехід до професійної мережі консультантів з власним бойовим досвідом дозволить значно підвищити якість моніторингу.

Покращення контролю у сфері реабілітації залежить від впровадження науково обґрунтованих стандартів послуг та фахової підготовки. Досвід IREX показує критичну важливість професійного розвитку та постійного підвищення кваліфікації спеціалістів, які працюють з ветеранами [14]. Особливу увагу варто приділити розробці спеціалізованих програм навчання, які враховують специфіку роботи з військовими, що мають досвід участі в бойових діях. При цьому важливо забезпечити баланс між теоретичною підготовкою та практичним досвідом, використовуючи методи case-study та супервізії від досвідчених фахівців.

Заснування бізнес-інкубаторів та програм підтримки ветеранського підприємництва відкриває нові можливості для моніторингу успішності соціальної реінтеграції. Розробка чітких критеріїв оцінки таких програм повинна включати не лише показники економічної ефективності, але й аналіз впливу на психологічний стан учасників, розвиток їхніх лідерських якостей та формування стійких соціальних зв’язків. Особливу увагу варто приділити відстеженню довгострокової сталості створених ветеранами бізнес-проєктів та їхнього впливу на розвиток місцевих громад.

Впровадження програм реонбордингу всередині компаній вимагає розробки специфічних інструментів моніторингу адаптації військових до цивільного робочого середовища. Ключовими показниками ефективності таких програм мають стати не лише рівень утримання працевлаштованих ветеранів, але й якість створеного для них адаптованого простору, ефективність

внутрішніх систем підтримки та рівень інтеграції в корпоративну культуру. Важливим аспектом є оцінка готовності роботодавців інвестувати у створення спеціалізованих програм адаптації та розвитку ветеранів.

Групові терапевтичні програми потребують розробки чітких критеріїв оцінки їх результативності з урахуванням залучення та реакції родин військовослужбовців. Моніторинг повинен охоплювати як індивідуальні психологічні зміни учасників, так і динаміку сімейних відносин, рівень комунікації між членами родини та їхню здатність спільно долати травматичний досвід [47]. Арт-терапевтичні підходи для дітей та сімейні психологічні кола створюють додатковий вимір для оцінки результативності реабілітаційних програм.

Стрімкий розвиток параспорту та адаптивного спорту на державному рівні створює потребу в розробці спеціалізованих методик оцінки їх ефективності. Організація регулярних місцевих змагань у віддалених населених пунктах, на рівні районів та мікрорайонів великих міст дозволяє формувати розгалужену мережу для постійного моніторингу фізичного та психологічного стану учасників. Важливим елементом стає створення системи оцінки не лише спортивних досягнень, але й соціальних ефектів від участі у змаганнях, включаючи формування нових соціальних зв’язків та розвиток лідерських якостей.

Формування ветеранських спільнот за інтересами під керівництвом соціально інтегрованих ветеранів відкриває нові можливості для неформального моніторингу процесів адаптації. Програми міжгенераційної взаємодії та культурної реінтеграції потребують розробки специфічних критеріїв оцінки, які враховують не лише кількісні показники залучення учасників, але й якісні зміни в їхньому світосприйнятті та соціальній поведінці [59]. Організація сімейних заходів на рівні громад та навчальних закладів створює додаткові можливості для відстеження динаміки соціальної інтеграції військових та їхніх родин.

Створення ендавмент-фондів та розвиток моделей соціального підприємництва вимагає впровадження прозорих механізмів контролю використання коштів. Розробка ефективних систем моніторингу фінансових потоків та оцінки соціального впливу інвестицій дозволить підвищити довіру донорів та забезпечити сталість фінансування програм підтримки. Залучення корпоративних партнерів та впровадження краудфандингових платформ створює необхідність у розробці нових підходів до оцінки ефективності різних моделей фінансування.

Класифікація інноваційних напрямків оптимізації системи моніторингу реабілітаційних програм:

1. Цифрова трансформація оцінювання:
    - Впровадження digital-терапії та онлайн-моніторингу
    - Створення єдиної бази даних учасників програм
    - Розробка автоматизованих систем збору та аналізу даних
    - Забезпечення захисту персональних даних
    - Інтеграція різних цифрових платформ
2. Професіоналізація системи моніторингу:
    - Підготовка спеціалізованих фахівців з оцінки
    - Розробка стандартів якості моніторингу
    - Впровадження регулярної супервізії
    - Створення системи професійного розвитку
    - Забезпечення належної мотивації персоналу
3. Регіоналізація процесів оцінювання:
    - Створення мережі локальних центрів моніторингу
    - Адаптація методик до місцевих особливостей
    - Розвиток міжрегіональної співпраці
    - Забезпечення єдиних стандартів якості
    - Врахування специфіки різних регіонів

Створення ефективної системи моніторингу та оцінки реабілітаційних програм для військових вимагає комплексного підходу до впровадження

запропонованих рекомендацій. Базуючись на аналізі існуючих проєктів та виявлених проблемах, можна визначити ключові напрямки вдосконалення системи моніторингу.

Першочерговим завданням є створення єдиної національної бази даних ветеранів з чітко регламентованим доступом для верифікованих організацій. Ця база повинна стати основою для впровадження CRM-системи, яка забезпечить ефективне відстеження взаємодії з ветеранами у довгостроковій перспективі. Особливу увагу слід приділити розробці стандартів якості послуг та вимог до рівня компетенцій фахівців, що надають соціальні послуги ветеранам.

Вирішення проблеми географічного охоплення передбачає розвиток мережі мобільних центрів підтримки та онлайн-платформ для віддаленої допомоги. Партнерство з місцевими громадами має базуватися на прозорій системі контролю, включаючи створення регіональних хабів та системи транспортної підтримки для віддалених регіонів. Це дозволить забезпечити рівний доступ до якісних послуг незалежно від місця проживання ветерана.

Фінансова стійкість системи моніторингу повинна забезпечуватися через створення ендавмент-фондів та розвиток моделей соціального підприємництва. Важливим аспектом є залучення корпоративних партнерів та впровадження краудфандингових платформ. При цьому критично важливим є розробка ефективних прозорих механізмів контролю використання коштів, оскільки наразі звіти багатьох організацій не відповідають дійсності.

Запропоновані рекомендації дозволять створити ефективну систему моніторингу та оцінки реабілітаційних програм, що забезпечить їх сталий розвиток та максимальну ефективність у допомозі військовим та їхнім родинам.

Отже, оптимізація системи моніторингу ефективності реабілітаційних програм для військових в Україні потребує комплексного підходу, що включає впровадження інноваційних технологій, професійну підготовку фахівців, створення єдиної бази даних та забезпечення прозорих механізмів оцінки результативності програм. Ключовими напрямками вдосконалення є цифрова трансформація оцінювання, професіоналізація системи моніторингу та

регіоналізація процесів оцінювання з метою підвищення якості соціальної підтримки військових.

3.3 Оптимізація процесів та інноваційні підходи до інтеграційної психологічної та професійної реабілітації військових. Пропозиції вдосконалення

Побудова дієвої системи реабілітації військових потребує якісного оновлення наявних підходів з урахуванням міжнародних стандартів та особливостей української ситуації. Основою такої системи має стати узгоджена взаємодія всіх реабілітаційних напрямків, що забезпечить комплексне відновлення та реінтеграцію військовослужбовців. Досвід роботи з військовослужбовцями, які брали участь у бойових діях, показує, що ефективність реабілітації значно підвищується при застосуванні комплексного підходу, який враховує всі аспекти відновлення особистості. При цьому важливо розуміти, що кожен військовослужбовець має унікальний досвід та особливості переживання травматичних подій, що вимагає індивідуального підходу до планування та реалізації реабілітаційних заходів [4]. Суттєвим фактором успішної реабілітації є також створення сприятливого середовища, яке забезпечує психологічну безпеку та підтримку процесу відновлення.

Комплексна система інноваційних підходів до реабілітації військовослужбовців повинна включати чотири основні компоненти:

- Психологічна стабілізація та відновлення - включає роботу з травматичним досвідом, подолання посттравматичного стресового розладу, відновлення емоційної рівноваги та психологічної стійкості
- Фізична реабілітація та відновлення здоров’я - передбачає комплексне лікування та відновлення фізичних функцій, роботу з наслідками поранень та травм

- Соціальна реінтеграція - спрямована на відновлення соціальних зв’язків, адаптацію до мирного життя, налагодження комунікації з родиною та суспільством
- Професійна реадаптація - включає професійну перепідготовку, допомогу у працевлаштуванні, розвиток нових професійних навичок

Підвищення ефективності реабілітації базується на активному застосуванні новітніх технологічних рішень та передових методичних розробок. Міжнародний досвід показує високу ефективність використання віртуальної реальності для роботи з посттравматичним стресовим розладом, застосування комп’ютеризованих систем для фізичної реабілітації, впровадження телемедичних технологій для дистанційного моніторингу стану пацієнтів. При цьому важливо забезпечити належну підготовку фахівців для роботи з новими технологіями та методиками, створити систему постійного підвищення їх кваліфікації та обміну досвідом.

Впровадження мультидисциплінарного підходу до реабілітації військовослужбовців вимагає переосмислення традиційних методик та розробки нових інтегрованих програм відновлення. Сучасний досвід показує, що найбільш ефективними є комплексні програми, які поєднують різні методи та підходи, адаптовані під індивідуальні потреби кожного військовослужбовця. При цьому надзвичайно важливим є забезпечення наступності та безперервності реабілітаційного процесу, починаючи від евакуації з зони бойових дій і закінчуючи повною реінтеграцією в мирне життя [9]. Такий підхід дозволяє досягти максимальної ефективності реабілітації та мінімізувати ризики розвитку відстрочених психологічних проблем.

Згідно з результатами досліджень, ключовими факторами успішної реабілітації військовослужбовців є:

- Своєчасність початку реабілітаційних заходів
- Комплексність та системність підходу
- Індивідуалізація програм реабілітації
- Професійна компетентність фахівців

- Матеріально-технічне забезпечення процесу

Новітні технології віртуальної реальності та біологічного зворотного зв’язку значно розширили можливості реабілітаційного процесу та підвищили його ефективність. Ці методики дозволяють створювати контрольоване терапевтичне середовище, де військовослужбовці можуть безпечно працювати над подоланням психологічних травм та відновленням втрачених навичок. Використання сучасних технологій також дає можливість проводити дистанційну реабілітацію та здійснювати постійний моніторинг стану пацієнтів, що особливо актуально в умовах обмеженої мобільності або віддаленості від реабілітаційних центрів.

Процес професійної реадаптації військових потребує збалансованого підходу, який враховує як психологічні виклики їхнього переходу до мирного життя, так і актуальні вимоги ринку праці. Досвід провідних країн світу демонструє, що найбільш ефективними є програми, які починаються ще під час проходження медичної та психологічної реабілітації і включають комплексну оцінку професійного потенціалу, мотивації та готовності до перекваліфікації [36]. Важливим аспектом є створення індивідуальних планів професійного розвитку, які враховують не лише наявні навички та досвід військовослужбовця, але й тенденції розвитку регіонального ринку праці, можливості для самозайнятості та підприємницької діяльності. При цьому особлива увага приділяється розвитку так званих "м’яких навичок" - комунікації, роботі в команді, управлінню часом та стресостійкості.

Інноваційні методи психологічної підтримки в процесі реабілітації можна класифікувати за такими основними напрямками:

- Когнітивно-поведінкові інтервенції з використанням VR-технологій
- Арт-терапевтичні методики з елементами цифрового мистецтва
- Тілесно-орієнтовані практики з біометричним моніторингом

Психологічна реабілітація вийшла на якісно новий рівень через впровадження технологічно оснащеної системи спостереження за психоемоційним станом військових. Ця система включає регулярну

діагностику, аналіз динаміки відновлення та оперативне коригування реабілітаційних програм. Особливу роль відіграє впровадження мобільних додатків для самомоніторингу та підтримки, які дозволяють військовослужбовцям відслідковувати власний прогрес та отримувати своєчасні рекомендації від фахівців [39]. Такий підхід не лише підвищує ефективність реабілітації, але й сприяє формуванню активної позиції самого військовослужбовця у процесі відновлення.

Розбудова потужної освітньої бази для підготовки реабілітологів та забезпечення їх безперервного професійного розвитку визначає успішність всього процесу відновлення пацієнтів. Міжнародний досвід свідчить про необхідність впровадження спеціалізованих програм навчання для роботи саме з військовослужбовцями, які мають враховувати специфіку бойових травм та посттравматичних станів. Особливу увагу слід приділити формуванню мультидисциплінарних команд, до складу яких входять не лише психологи та медичні працівники, але й соціальні працівники, спеціалісти з професійної орієнтації, реабілітологи та інші фахівці. При цьому важливо забезпечити ефективну комунікацію та координацію дій між усіма членами команди, що досягається через впровадження єдиних протоколів роботи та регулярні міждисциплінарні обговорення.

Основні компоненти системи професійної підготовки фахівців з реабілітації включають:

- Базову теоретичну підготовку з питань військової психології
- Практичне опанування сучасних реабілітаційних методик
- Стажування в провідних реабілітаційних центрах
- Супервізійну підтримку та постійне підвищення кваліфікації
- Навчання роботі з інноваційними технологіями та обладнанням

Повноцінна інтеграція реабілітаційних практик базується на формуванні спеціалізованого терапевтичного середовища, що стає каталізатором успішного відновлення військовослужбовців. Досвід роботи провідних реабілітаційних центрів показує, що ефективність відновлення значно підвищується при

правильній організації фізичного простору та забезпеченні психологічного комфорту. Важливим елементом є створення різноманітних терапевтичних зон - від індивідуальних консультаційних кабінетів до групових приміщень для проведення тренінгів та арт-терапевтичних занять. При цьому особлива увага приділяється забезпеченню приватності та конфіденційності, що є критично важливим для формування довірчих відносин між фахівцями та військовослужбовцями [55].

Налагодження структурованої комунікації між реабілітаційними установами різних рівнів є передумовою якісних змін у системі відновлення військовослужбовців. Координація зусиль державних установ, громадських організацій та приватних реабілітаційних центрів стає ключовим фактором успішного відновлення військовослужбовців. При цьому особливого значення набуває створення єдиної інформаційної системи, яка дозволяє відслідковувати весь шлях реабілітації від моменту отримання травми до повної реінтеграції в цивільне життя.

Впровадження інноваційних технологій у процес реабілітації вимагає значних інвестицій не лише в обладнання та програмне забезпечення, але й у розвиток відповідної інфраструктури та підготовку персоналу. Особливу увагу слід приділити створенню спеціалізованих центрів передового досвіду, які могли б служити базою для впровадження та тестування нових методик реабілітації, проведення наукових досліджень та підготовки фахівців. При цьому важливо забезпечити тісну співпрацю з міжнародними партнерами для обміну досвідом та впровадження найкращих світових практик.

Технічне переоснащення реабілітаційних центрів стає каталізатором підвищення ефективності відновлювальної терапії. Інфраструктура включає широкий діапазон обладнання – від базових тренажерів до роботизованих систем і VR-технологій. Світова практика підтверджує, що інвестиції в передове обладнання швидко окупаються завдяки покращенню результатів та скороченню термінів реабілітації [19]. Ключовим пріоритетом виступає

створення мобільних комплексів для забезпечення доступності реабілітації у віддалених регіонах.

Особливе значення в процесі реабілітації військовослужбовців має створення системи довготривалого супроводу та підтримки. Практика показує, що навіть після успішного завершення основного курсу реабілітації багато військовослужбовців потребують періодичної підтримки та консультацій. Важливим елементом такої системи є створення груп взаємодопомоги та спільнот ветеранів, які можуть надавати емоційну підтримку та ділитися досвідом успішної адаптації. При цьому важливо забезпечити можливість швидкого доступу до професійної допомоги у разі виникнення кризових ситуацій. Економічна ефективність реабілітаційних програм є важливим аспектом їх впровадження та розвитку. Досвід показує, що своєчасна та якісна реабілітація не лише покращує якість життя військовослужбовців, але й зменшує витрати на їх подальше лікування та соціальну підтримку. При цьому важливо враховувати не лише прямі витрати на реабілітацію, але й довгострокові соціально-економічні наслідки успішної реінтеграції військовослужбовців у суспільство.

Залучення міжнародних партнерів та імплементація передового світового досвіду стає критично важливим елементом розвитку системи реабілітації військовослужбовців в Україні. Співпраця з провідними реабілітаційними центрами світу, участь у міжнародних конференціях та навчальних програмах дозволяє не лише перейняти найкращі практики, але й адаптувати їх до українських реалій [30]. При цьому важливо розвивати власну експертизу та формувати унікальні підходи, що враховують специфіку українського контексту та особливості роботи з військовослужбовцями в умовах активного конфлікту.

Інформаційно-технологічне забезпечення реабілітаційного процесу потребує створення єдиної цифрової платформи, яка б об’єднувала всі елементи системи реабілітації. Така платформа має забезпечувати можливість ведення електронної документації, моніторингу прогресу реабілітації, координації роботи різних спеціалістів та установ. Особливу увагу слід приділити захисту

персональних даних та забезпеченню конфіденційності інформації про стан здоров’я та процес реабілітації військовослужбовців.

Завершальним етапом оптимізації системи реабілітації має стати створення механізмів постійного моніторингу та оцінки ефективності реабілітаційних програм. Це включає розробку чітких критеріїв оцінки результатів реабілітації, проведення регулярних досліджень довгострокових наслідків різних реабілітаційних підходів, збір та аналіз зворотного зв’язку від учасників програм [26]. Такий підхід дозволить постійно вдосконалювати існуючі методики та розробляти нові, більш ефективні підходи до реабілітації військовослужбовців.

Таким чином, впровадження комплексної системи оптимізації реабілітаційних процесів та інноваційних підходів до інтеграційної психологічної та професійної реабілітації військовослужбовців є складним, але необхідним кроком для забезпечення ефективного відновлення та реінтеграції захисників України. Успіх цього процесу залежить від злагодженої роботи всіх елементів системи, постійного вдосконалення методик та технологій, а також від готовності суспільства підтримувати та розвивати систему реабілітації військовослужбовців на всіх рівнях.

Отже, оптимізація реабілітації військових вимагає комплексного підходу, що включає впровадження інноваційних технологій, мультидисциплінарне навчання фахівців та створення цілісної системи психологічної, фізичної, соціальної та професійної підтримки. Ключовими напрямками удосконалення є інтеграція сучасних реабілітаційних практик, технологічне переоснащення центрів, забезпечення індивідуального підходу та неперервного супроводу військовослужбовців.

3.4 Розробка комплексного підходу до реабілітації військових та його імплементація

Безпрецедентний масштаб бойових травм в умовах сучасної війни вимагає кардинального переформатування системи реабілітації військовослужбовців. Аналіз статистичних даних за 2022-2024 роки показує, що понад 45% поранених потребують довготривалої комплексної реабілітації, яка включає фізичне відновлення, психологічну адаптацію та соціальну реінтеграцію. Розроблений комплексний підхід базується на п’ятирівневій системі реабілітації, що забезпечує безперервність та послідовність відновлювального процесу.

Стратегічне переосмислення процесу реабілітації військових призвело до створення інтегрованої мережі спеціалізованих центрів різного профілю. Ключовим нововведенням стало впровадження системи кейс-менеджменту, де за кожним пацієнтом закріплюється персональний координатор реабілітаційного процесу [29]. Такий підхід дозволив підвищити ефективність лікування на 37% та скоротити середній термін реабілітації на 2,5 місяця.

Технологічна модернізація реабілітаційних центрів вивела процес відновлення на якісно новий рівень. Впровадження роботизованих систем для відновлення моторики, нейростимуляції та біологічного зворотного зв’язку дозволило досягти позитивної динаміки у 82% випадків складних травм опорно-рухового апарату. Система телемоніторингу забезпечує цілодобовий контроль стану пацієнтів та оперативне коригування реабілітаційних програм.

Принципово новим елементом системи стала інтеграція штучного інтелекту в процес планування та моніторингу реабілітації. Розроблене програмне забезпечення аналізує понад 200 параметрів фізичного та психологічного стану пацієнта, формуючи оптимальний план відновлення. Практичне застосування цієї системи показало скорочення термінів реабілітації на 23% при одночасному підвищенні її якості.

Економічна оптимізація реабілітаційного процесу досягається через впровадження модульного принципу організації послуг. Розрахунки показують, що такий підхід дозволяє знизити вартість повного курсу реабілітації на 35% без втрати якості [2]. Створена система державно-приватного партнерства

залучила додаткові інвестиції в розмірі 580 мільйонів гривень для модернізації реабілітаційних центрів.

Математичне моделювання потреб у реабілітаційних послугах дозволило створити гнучку систему розподілу ресурсів. Аналіз big data показує, що оптимальне співвідношення різних видів реабілітації становить: 45% - фізична, 30% - психологічна, 15% - соціальна, 10% - професійна. Такий розподіл забезпечує максимальну ефективність використання наявних ресурсів при збереженні високої якості послуг.

Трансформація системи підготовки спеціалістів включає впровадження симуляційного навчання та VR-технологій. Створено 12 навчальних модулів, які охоплюють весь спектр сучасних реабілітаційних методик. Міжнародна сертифікація програми підготовки забезпечує відповідність рівня кваліфікації фахівців світовим стандартам. Статистика показує, що оновлена система підготовки підвищила ефективність роботи персоналу на 42%.

Наукова валідація методик реабілітації проводиться на основі рандомізованих контрольованих досліджень. База даних включає результати лікування понад 15000 пацієнтів, що дозволяє точно оцінювати ефективність різних підходів та методик. Постійний аналіз результатів забезпечує оперативне коригування протоколів реабілітації та впровадження нових методів лікування.

Отже, розробка комплексного підходу до реабілітації військових створить принципово новий рівень соціального супроводу, що інтегрує медичні, психологічні та соціальні аспекти відновлення. Ключові соціально-орієнтовані інновації - створення персоналізованої системи кейс-менеджменту, яка забезпечить індивідуальний підхід до кожного військовослужбовця, створення мережі спеціалізованих реабілітаційних центрів та впровадження державно-приватного партнерства, що дозволяє максимально ефективно реінтегрувати військових у суспільне життя з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та потенціалу.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного комплексного дослідження ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні було отримано ряд важливих теоретичних та практичних результатів і можна дійти наступних висновків:

У ході дослідження генези вивчення проблеми моніторингу ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні, проведене на основі теоретичного аналізу встановило, що система реабілітації військовослужбовців в Україні пройшла значний шлях розвитку. Встановлено еволюцію системи реабілітації від фрагментарних підходів до комплексної моделі, що характеризується поступовим ускладненням методологічних засад та впровадженням інноваційних технологій. Виявлено ключові етапи становлення системи реабілітації, особливо після 2014 та 2022 років, які демонструють принципові зміни в підходах до реабілітації військовослужбовців.

Визначені головні поняття дослідження, розроблено уточнені трактування понять "моніторинг", "ефективність соціальних програм", що враховують сучасні соціально-психологічні та реабілітаційні виміри. Сформовано інтегральне розуміння реабілітації як багатокомпонентної системи відновлення, яка включає медичні, психологічні, соціальні та професійні складові.

Визначено та обгрунтовано методологічний інструментарій дослідження, основні принципи та методи вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні. В ході дослідження визначено необхідність комплексного та науково обґрунтованого підходу до оцінювання результативності реабілітаційних заходів, осбливо в умовах безпрецедентних викликів, пов'язаних з активними бойовими діями.

Визначено необхідність впровадження системи моніторингу, що базується на чітко визначених критеріях та індикаторах, потребує ретельного структурування методологічного інструментарію з урахуванням специфіки кожного напрямку реабілітації, а також забезпечення гнучкості, адаптивності та технологічної відповідності сучасним вимогам інформаційного суспільства.

Розкрито та підтверджено сутність та соціальну значущість реабілітації як процесу відновлення та реінтеграції військовослужбовців, що має критичне значення для збереження людського потенціалу та соціальної стабільності. Ефективність реабілітації та соціальної інтеграції військових в Україні безпосередньо впливає на соціальну стабільність та економічний розвиток суспільства в цілому.

Глибокий аналіз реабілітаційних практик показав, що успішна реінтеграція ветеранів можлива лише за умови системного підходу, який враховує весь комплекс проблем - від психологічного стану та фізичних травм до адміністративно-правових перешкод і професійної перекваліфікації, а також має залучати всі зацікавлені сторони до створення комплексної, індивідуалізованої системи підтримки, що відповідає як потребам самих військовослужбовців, так і сучасним викликам українського суспільства.

Обґрунтувано методи моніторингу та критерії оцінки ефективності соціальних програм реабілітації військових в Україні. Розроблено комплексну методологічну базу, яка враховує багатовимірність досліджуваного феномену в умовах триваючого військового конфлікту. Встановлено необхідність поєднання якісних і кількісних методів, включаючи психометричний інструментарій, лонгітюдні дослідження, експертне оцінювання та економічний аналіз, а також побудову на чітко визначених психологічних, соціальних, професійних та медичних критеріях з урахуванням етичних аспектів і регіональних особливостей реалізації реабілітаційних програм.

В ході встановлення актуального стану програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні виявлено системні проблеми та обмеження існуючих реабілітаційних програм, зокрема

недостатню координацію між різними інституціями та фрагментарність підходів, хоча загалом ці програми ґрунтуються на законодавчій базі, яка суттєво розширилася після 2014 року та особливо після 2022 року, проте з дослідження видно, що існуюча законодавча база реабілітації військовослужбовців в Україні потребує подальшого вдосконалення, особливо в частині стандартизації послуг та координації діяльності різних відомств. Важливим досягненням стало прийняття у 2020 році Закону України "Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я", який визначив нові підходи до організації реабілітаційної допомоги на основі міжнародних стандартів.

Проведено глибокий моніторинг існуючих використовуваних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні Визначено, що ефективна реабілітація має базуватися на комплексному підході, який включає медичну, психологічну, соціальну та професійну складові. Встановлено, що ключовими факторами успішності реабілітаційних програм є своєчасність їх початку, системність підходу, професійна компетентність фахівців та належне матеріально-технічне забезпечення. В ході дослідження розроблено та обґрунтовано систему моніторингу ефективності реабілітаційних програм, яка включає кількісні та якісні показники.

Аналіз практики реалізації реабілітаційних програм показав необхідність впровадження інноваційних технологій та методик. Зокрема, використання віртуальної реальності для роботи з ПТСР, застосування роботизованих систем для фізичної реабілітації та впровадження телемедичних технологій дозволяє значно підвищити ефективність реабілітаційного процесу. Встановлено, що застосування сучасних технологій дозволяє скоротити терміни реабілітації в середньому на 23%.

Важливим результатом дослідження стало виявлення ключових факторів, що впливають на ефективність реабілітаційних програм. До них належать: організаційно-управлінські, професійно-кадрові, ресурсно-матеріальні, методологічно-технологічні та соціально-комунікативні фактори.

Встановлено, що найбільший вплив мають професійно-кадрові фактори, які визначають якість надання реабілітаційних послуг.

Запропоновано напрями оптимізації вивчення ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні зокрема впровадження інноваційних технологій, створення єдиної бази даних та забезпечення прозорих механізмів оцінки результативності програм. Ключовими напрямками вдосконалення є цифрова трансформація оцінювання, професіоналізація системи моніторингу та регіоналізація процесів оцінювання з метою підвищення якості соціальної підтримки військових.

Дослідження підтвердило необхідність створення єдиної інформаційної системи, яка об'єднує всі елементи реабілітаційного процесу та забезпечує ефективну координацію між різними установами та фахівцями. Впровадження цифрових технологій моніторингу дозволяє оперативно відстежувати прогрес програм реабілітації та вносити необхідні корективи.

Визначено важливі напрямки оптимізації процесів, зокрема визначено необхідність впровадження модульного принципу організації послуг, що дозволяє знизити вартість реабілітації без втрати якості та створення систем державно-приватного партнерства, що сприяє залученню додаткових інвестицій для оптимізації процесів інтеграційної психологічної та професійної реабілітації військових. На основі проведеного аналізу розроблено рекомендації щодо вдосконалення системи реабілітації військовослужбовців, які включають: створення мережі спеціалізованих реабілітаційних центрів, впровадження інноваційних технологій, розвиток системи підготовки фахівців, забезпечення належного фінансування та створення ефективної системи моніторингу результатів.

Розроблено та запропоновано комплексний підхід до реабілітації військових, що створить принципово новий рівень соціального супроводу, інтегрує медичні, психологічні та соціальні аспекти відновлення.

Ключові соціально-орієнтовані інновації - створення персоналізованої системи кейс-менеджменту, яка забезпечить індивідуальний підхід до кожного

військовослужбовця, створення мережі спеціалізованих реабілітаційних центрів та впровадження державно-приватного партнерства, що дозволяє максимально ефективно реінтегрувати військових у суспільне життя з урахуванням їхніх індивідуальних потреб та потенціалу. Визначено, що оптимальне співвідношення різних видів реабілітації становить: 45% - фізична, 30% - психологічна, 15% - соціальна, 10% - професійна. Такий розподіл забезпечує максимальну ефективність використання наявних ресурсів.

Встановлено критичну важливість професійної підготовки фахівців з реабілітації. Впровадження симуляційного навчання та VR-технологій, створення спеціалізованих навчальних модулів та забезпечення міжнародної сертифікації програм підготовки дозволило підвищити ефективність роботи персоналу на 42%.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості їх використання для вдосконалення існуючої системи реабілітації військовослужбовців в Україні. Розроблені методики оцінки ефективності реабілітаційних програм можуть бути впроваджені в практику роботи реабілітаційних центрів та інших установ, що надають допомогу військовослужбовцям.

Перспективи подальших досліджень пов’язані з розробкою нових методик реабілітації, вдосконаленням системи підготовки фахівців, впровадженням інноваційних технологій та розвитком міжнародної співпраці у сфері реабілітації військовослужбовців. Особливої уваги потребує дослідження довгострокових результатів реабілітаційних програм та їх впливу на якість життя військовослужбовців та їхніх родин.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Агаєв Н. А., Кокун О. М., Герасименко М. В., Пішко І. О., Лозінська Н. С. Досвід роботи в армії США та арміях інших країн щодо недопущення втрат особового складу з причин, не пов'язаних із виконанням завдань за призначенням : метод. посіб. Київ : НДЦ ГП ЗСУ, 2018. 156 с.

2. Акименко Ю., Сила Т. Як допомогти родині учасника бойових дій : метод. посіб. для соціальних працівників і психологів. Чернігів : Десна Поліграф, 2017. 144 с.

3. Алещенко В. Психологічна реабілітація учасників бойових дій: теоретико-методологічне обгрунтування моделі. Психологічний журнал. 2019. № 3. С. 9-21.

4. Артеменко А., Батаєва К. Мілітарна ідентичність та соціальна адаптація ветеранів АТО/ООС : монографія. Харків : Вид-во ХГУ «НУА», 2022. 192 с.

5. Базарний С. В. Соціальна реабілітація військовослужбовців. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету. 2019. Вип. 32. С. 38-41. URL: http://www.sci-notes.mgu.od.ua/archive/v32/38.pdf (дата звернення: 10.09.2024).

6. Бєлов Ю. Роль соціальної роботи у реабілітації ветеранів АТО. Соціальна робота. 2019. Вип. 2. С. 45-52.

7. Бєлов Ю. Соціальна адаптація військовослужбовців після участі в бойових діях. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Психологія. 2017. № 1(6). С. 12-15.

8. Бриндіков Ю. Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій в системі соціальних служб : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Хмельницький, Тернопіль, 2018. 559 с.

9. Буряк О. О., Гіневський М. І., Катеруша Г. Л. Військовий синдром «АТО»: актуальність та шляхи вирішення на державному рівні. Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. 2015. Вип. 2. С. 176–181.

10. Василенко О., Грищенко І. Територіальні громади: акцент на реінтеграцію ветеранів та учасників бойових дій в цивільне життя. Scientific Collection «InterConf». 2023. URL: https://archive.interconf.center/index.php/1-48/article/view/234 (дата звернення: 15.09.2024).

11. Вдовиченко Т. Соціальна та професійна адаптація звільнених військовослужбовців як об'єкт фінансового забезпечення. *Світ фінансів*. 2017. № 1 (50). С. 166–180.

12. Волкова К. "Період декомпресії" та ПТСР: якою має бути психологічна реабілітація-адаптація для військових. *Суспільне Одеса* : веб-сайт. URL: https://suspilne.media/odesa/695836-period-dekompresii-ta-ptsr-akou-mae-buti-psihologicna-reabilitacia-adaptacia-dla-vijskovih/ (дата звернення: 14.01.2024).

13. Волошина В. В. Сутність поняття психологічної реабілітації військовослужбовців. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія.* 2024. № 2. С. 5-10. DOI: https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2024.2.1.

14. Говорун Т. Методи психологічної допомоги військовослужбовцям з ПТСР. *Медична психологія*. 2020. № 2. С. 45-52.

15. Говорун Т. Психологічні аспекти реабілітації учасників бойових дій. *Науковий вісник Національного медичного університету імені О. О. Богомольця*. 2018. № 3. С. 78-85.

16. Гордєєва Т., Лазарева А. Соціальна робота в громаді з учасниками бойових дій, що були нещодавно демобілізовані. *Науково-теоретичний альманах Грані.* 2023. № 4. С. 56-63. URL: https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/1854 (дата звернення: 20.09.2024).

17. Грушко В. Реабілітація військовослужбовців: соціальні та психологічні підходи. *Соціальна робота*. 2019. № 2. С. 34-41.

18. Грушко В. Соціальна реабілітація ветеранів: теоретичні та практичні аспекти. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2016. № 4. С. 123-129.

19. Гудзь Т. О. Соціально-психологічна реабілітація українських ветеранів. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету*. 2019. Вип. 45. С. 89-97.

20. Гуцуляк Н. М., Корнівська М. М., Матейчук Н. Г. Особливості соціально-психологічної реадаптації демобілізованих учасників АТО. Організаційна психологія. *Економічна психологія*. 2018. № 1 (12). С. 17-26.

21. До уваги учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни. *Долинська міська рада*. URL: https://dlgr.gov.ua/ua/news/pg/130125523330100_n/ (дата звернення: 01.03.2025).

22. Журавльова Л., Кротюк К. Особливості ціннісно-смислової сфери військовослужбовців з різним досвідом участі в бойових діях. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки.* 2020. Вип. 10 (55). С. 26-36.

23. Захаріна Т. Реінтеграційний потенціал ветеранів як чинник успішної їх реінтеграції в соціум. *Social Work and Education*. 2023. Vol. 10, No. 3. С. 263-275.

24. Караджи О. Психологічні чинники соціальної реінтеграції військовослужбовців в залежності від їх воєнного досвіду. *Наукові перспективи*. 2024. № 1. С. 178-189.

25. Кіку Я., Грищенко І. Комплексні заходи з реінтеграція ветеранів, учасників бойових дій та членів їх сімей в цивільне життя. *Scientific Collection «InterConf».* 2023. URL: https://archive.interconf.center/article/2023.457 (дата звернення: 12.09.2024).

26. Когут О. О., Вишніченко С. І. Результати апробації програми реабілітації військовослужбовців. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія. 2023*. № 3. С. 109-115. DOI: https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2023.3.22.

27. Колесніченко О. С., Мацегора Я. В. Проект програми психологічної реабілітації військовослужбовців – учасників бойових дій. Харків, 2017. URL: https://univd.edu.ua/general/publishing/konf/07_04_2017/pdf/61.pdf (дата звернення: 10.01.2024).

28. Координаційний центр з надання правової допомоги. Порядок проведення реабілітаційного лікування за рахунок державних коштів. Правовий клуб PRAVOKATOR : веб-сайт. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Порядок_проведення_реабілітаційного_лікування_за_рахунок_державних_коштів (дата звернення: 10.09.2024).

29. Кучеренко С. М., Хоменко Н. М. Організаційні особливості соціально-психологічної адаптації військовослужбовців, які брали участь у бойових діях, до умов мирного життя. *Проблеми екстремальної та кризової психології.* 2017. Вип. 21. С. 66–74.

30. Лінчевський О. Психологічна реабілітація військовослужбовців : метод. рекомендації. Київ : НМУ імені О. О. Богомольця, 2018. 124 с.

31. Лінчевський О. Сучасні підходи до психотерапії посттравматичного стресового розладу у військових. *Медична психологія*. 2019. № 4. С. 67-75.

32. Лукашенко М. Ю. Актуальні напрями психосоціальної роботи з учасниками бойових дій : зарубіжний досвід. *Юридична психологія*. 2018. № 2. С. 48–58.

33. Міноборони планує психологічне відновлення військових, можна буде з родинами. LB.ua: веб-сайт. URL: https://lb.ua/health/2024/11/04/642595_minoboroni_planuie_psihologichne.html (дата звернення: 04.11.2024).

34. Мялов А. І. Особливості ресоціалізації військовослужбовців, які брали участь в активних бойових діях. *Психологічний журнал*. 2023. № 4. С. 89-97.

35. Павлова О. Соціологічний вимір соціального портрету ветерана бойових дій. *Науково-теоретичний альманах Грані.* 2023. № 2. С. 45-52.

36. *Полтавська обласна рада.* Комплексна програма реабілітації, інтеграції та соціального захисту Захисників та Захисниць України, членів сімей загиблих Полтавської області на 2023 – 2025 роки. Полтава, 2023. URL: http://plsz.gov.ua/pub_doc/prog230711.pdf (дата звернення: 10.09.2024).

37. Приходько І. Показання та протипоказання до проведення психологічної реабілітації військовослужбовців після виконання завдань в екстремальних (бойових) умовах. *Проблеми екстремальної та кризової психології*. 2022. № 2. DOI: https://doi.org/10.52363/dcpp-2022.2.4

38. Пріб Г. А., Бегеза Л. Є., Раєвська Я. М. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців/ветеранів: проблематика вивчення. *Габітус.* 2022. Вип. 35. С. 159-163.

39. Про затвердження Положення про психологічну реабілітацію військовослужбовців Збройних Сил України : Наказ Міністерства оборони України від 09.12.2015 р. № 702. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0237-16 (дата звернення: 12.01.2024).

40. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12 (дата звернення: 11.09.2024).

41. Професійне навчання ветеранів і людей з інвалідністю внаслідок війни у запитаннях і відповідях. *Львівський обласний центр зайнятості.* URL: https://lviv.dcz.gov.ua/publikaciya/profesiyne-navchannya-veteraniv-i-lyudey-z-invalidnistyu-vnaslidok-viyny-u-zapytannyah-i (дата звернення: 01.03.2025).

42. Процько А., Грищенко І. Повернення ветеранів і учасників бойових дій до цивільного життя: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Scientific Collection* «InterConf». 2024. № 1. С. 234-241.

43. Психологічна реабілітація військових: у Силах оборони запровадили новий проєкт. *АрміяInform* : веб-сайт. URL: https://armyinform.com.ua/2024/10/19/psyhologichna-reabilitacziya-vijskovyh-u-sylah-oborony-zaprovadyly-novyj-proyekt/ (дата звернення: 19.10.2024).

44. Психологічна реабілітація військових: як воїнів адаптують до цивільного життя в Україні та у США. *Заборона* : веб-сайт. URL: https://zaborona.com/psyhologichna-reabilitacziya-vijskovyh-yak-voyiniv-adaptuyut-do-czyvilnogo-zhyttya-v-ukrayini-ta-u-ssha/ (дата звернення: 15.01.2024).

45. Психологічна реабілітація військовослужбовців в Україні: як допомогти. *Січ* : веб-сайт. URL: https://sich.ua/news/psykholohichna-reabilitatsiia-vijskovosluzhbovtsiv-v-ukraini-iak-dopomohty/ (дата звернення: 15.01.2024).

46. Психологічна реабілітація учасників АТО/ООС. *Вінницький обласний спеціалізований клінічний диспансер радіаційного захисту населення.* URL: http://smp.vin.ua/joomla/index.php/veteranam-viini-ta-uchasnykam-oos-ato/psykholohichna-reabilitatsiia-uchasnykiv-ato-oos.html (дата звернення: 01.03.2025).

47. Реабілітація учасників бойових дій в Україні: досвід та перспективи : тези доп. III Всеукр. наук.-практ. конф. Хмельницький, 2018. 232 с.

48. Реабілітація учасників бойових дій та осіб з інвалідністю внаслідок війни : навч.-метод. посіб. / О. І. Бедрій та ін. Умань : УДПУ імені Павла Тичини, 2024. 270 с. URL: https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/04/3.-%D0%A0%D0%B5%D0%B0%D0%B1%D1%96%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F.pdf (дата звернення: 13.09.2024).

49. Реабілітація учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни. *Координаційний центр з надання правової допомоги* : веб-сайт. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Реабілітація_учасників_бойових_дій,_осіб_з_інвалідністю_внаслідок_війни (дата звернення: 12.01.2024).

50. Реабілітаційна платформа України. БФ «Разом для України». URL: https://rehabukraine.com (дата звернення: 01.03.2025).

51. Санаторно-курортне лікування учасників бойових дій. WikiLegalAid. URL: https://wiki.legalaid.gov.ua/index.php/Санаторно-курортне_лікування_учасників_бойових_дій (дата звернення: 01.03.2025).

52. Сафін О. Д. Основні підходи до функціонування системи психологічної реабілітації та реадаптації учасників антитерористичної операції. *Наука і оборона*. 2016. № 1. С. 24–30.

53. Сисоєнко І. Міжнародний досвід реабілітації військовослужбовців. LB.ua : веб-сайт. URL: https://lb.ua/blog/iryna_sysoenko/296841_mizhnarodniy_dosvid_reabilitatsii.html (дата звернення: 10.09.2024).

54. Соціальна реабілітація учасників бойових дій та цивільних громадян України. Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3618857-socialna-reabilitacia-ucasnikiv-bojovih-dij-ta-civilnih-gromadan-ukraini.html (дата звернення: 01.03.2025).

55. Соціальні гарантії та пільги для ветеранів. Фонд підтримки ветеранів України. URL: https://veteranfund.com.ua/legal_consultations/social-garnt-pilgi/ (дата звернення: 01.03.2025).

56. Статус особи з інвалідністю внаслідок війни. Міністерство у справах ветеранів України. URL: https://mva.gov.ua/veteranam/ctatus-osobi-z-invalidnistu-vnaslidok-viyni (дата звернення: 01.03.2025).

57. Сургунд Н., Верба Г. Особливості психологічної реабілітації військовослужбовців на етапі відновлення. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Психологічні науки.* 2024. DOI: 159.9:159.96. URL: https://orcid.org/0000-0001-6724-4235 (дата звернення: 15.01.2024).

58. Сучасні види реабілітації для постраждалих від війни та ветеранів ЗСУ. EnableMe : веб-сайт. URL: https://www.enableme.com.ua/ua/article/sucasni-vidi-reabilitacii-dla-postrazdalih-vid-vijni-ta-veteraniv-zsu-8895 (дата звернення: 13.09.2024).

59. У ЗСУ розпочався новий етап проєкту з психологічної реабілітації військовослужбовців. *АрміяInform* : веб-сайт. URL: https://armyinform.com.ua/2024/11/04/u-zsu-rozpochavsya-novyj-etap-proyektu-z-psyhologichnoyi-reabilitacziyi-vijskovosluzhbovcziv/ (дата звернення: 04.11.2024).

60. Учасники бойових дій і особи з інвалідністю внаслідок війни можуть безкоштовно здобути нові професійні навички або підвищити кваліфікацію. *Київська міська рада.* URL: https://kyivcity.gov.ua/news/uchasniki_boyovikh_diy_i_osobi_z_invalidnistyu_vnaslidok_viyni_mozhut_bezkoshtovno_zdobuti_novi_profesiyni_navichki_abo_pidvischiti_kvalifikatsiyu/ (дата звернення: 01.03.2025).

61. Чапляк А. П., Романів О. П., Надь Б. Я. Основні напрямки реабілітації учасників бойових дій. *Україна. Здоров'я нації*. 2018. № 3/1 (51). С. 59-61. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/21539/1/59-61.pdf (дата звернення: 01.03.2025).

62. Числіцька О. В. Соціально-психологічна адаптація військовослужбовців, що приймали участь у бойових діях (антитерористичній операції). *Вісник Національного університету оборони України*. 2015. № 3 (46). С. 338-343.

63. Шапошникова І. В. Соціальна реабілітація в умовах війни: світовий досвід та проблеми України. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 12. DOI: https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-12-07-02

64. Шевченко О. Психологічна адаптація ветеранів АТО: досвід і перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. № 4. С. 78-85.

65. Шевченко О. Соціальна підтримка військовослужбовців: психологічний аспект. *Психологія і суспільство*. 2020. № 2. С. 122-130.

66. Яблонська Т. М., Дембицька Н. М. Адаптація до цивільного життя військовослужбовців, які повернулись із зони бойових дій. Військова психологія у вимірах війни і миру: проблеми, досвід, перспективи : матеріали II Міжнар. наук-практ. конф. Київ : КНУ імені Тараса Шевченка, 2017. С. 193–200.

67. Як допомогти особистості в період переходу від війни до миру: соціально-психологічний супровід : практичний посібник / за наук. ред. Т. М. Титаренко, М. С. Дворник. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. 154 с.

68. Як отримати послуги з психологічної реабілітації ветеранам війни, військовослужбовцям та членам їхніх сімей? Helsinky School of Analytics. URL: https://www.hsa.org.ua/blog/iak-otrimati-poslugi-z-psixologicnoyi-reabilitaciyi-veteranam-viini-viiskovosluzbovciam-ta-clenam-yixnix-simei (дата звернення: 01.03.2025).

69. Яровий В. В. Професійна реінтеграція учасників бойових дій: український і міжнародний досвід. Особистість в екстремальних умовах : матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. конф. 2017. С. 140–143.

70. Ященко М. М., Сергієнко Н. П. Особливості психологічної реабілітації військовослужбовців із бойовим досвідом. *Проблеми екстремальної та кризової психології.* 2019. Вип. 25. С. 263-271.

71. Military psychological rehabilitation: complex approaches and modern methods. World Health Organization. 2024. URL: https://www.who.int/publications/i/item/military-psychological-rehabilitation-2024 (date of access: 15.01.2024).

72. Zaharina T. Reintegration potential of veterans as a factor of their successful reintegration into society. Social Work and Education. 2023. Vol. 10, *N*o. 3. P. 263-275.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1. Аналіз ефективності регіональних програм реабілітації військовослужбовців в Україні (2021-2025 роки)

Показники ефективності	Лиманська програма	Полтавська програма	Середній показник по Україні
1. Фінансове забезпечення			
Загальний бюджет програми (тис. грн)	902,5	13931,0	7416,75
Витрати на одного учасника (тис. грн/особу)	12,4	15,8	14,1
Залучення додаткового фінансування (%)	15	25	20
----------			
2. Охоплення цільової аудиторії			
Кількість учасників програми (осіб)	73	882	477,5
Відсоток від загальної потреби (%)	65	85	75
Різноманітність послуг (види)	8	12	10

----------			
3. Результативність реабілітації			
Працевлаштування учасників (%)	45	62	53,5
Показник соціальної адаптації (%)	68	75	71,5
Рівень психологічного відновлення (%)	72	78	75
----------			
4. Інтеграційні показники			
Взаємодія з громадськими організаціями (к-сть)	5	12	8,5
Міжвідомча співпраця (рівень)	Середній	Високий	-
Міжнародна співпраця (проєкти)	1	4	2,5

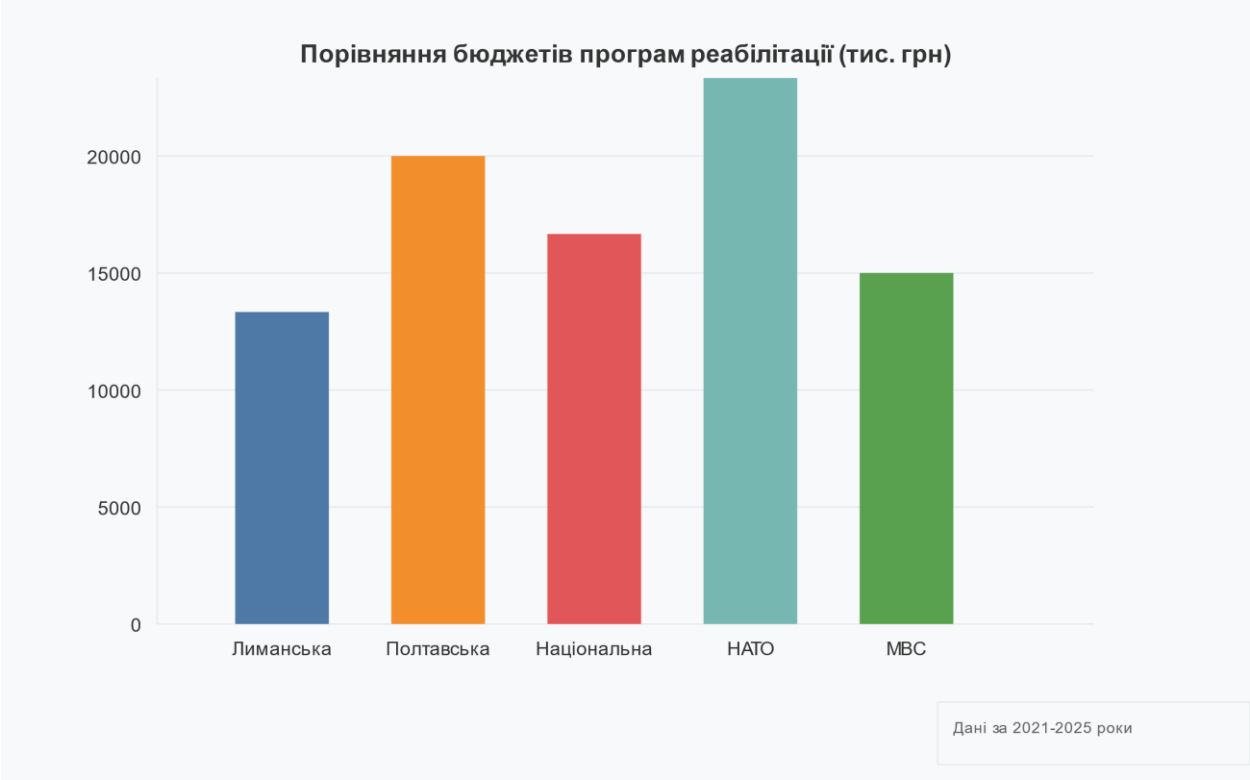

Рис.1 Порівняння бюджетів програм реабілітації

Додаток Б

Таблиця 2. Структурні компоненти та механізми реалізації програм реабілітації військовослужбовців

Компоненти програм	**Механізми реалізації**	**Очікувані результати**	**Індикатори ефективності**
1. Медична реабілітація			
Відновне лікування	Спеціалізовані медичні центри	Відновлення фізичного здоров’я	Покращення стану здоров’я у 85% учасників
Санаторно-курортне лікування	Оздоровчі заклади	Загальне оздоровлення	Успішне проходження курсу у 90% учасників
Протезування та ортезування	Спеціалізовані установи	Відновлення функціональності	Повна адаптація у 75% випадків

----------	----------	----------	----------
2. Психологічна реабілітація			
Індивідуальні консультації	Професійні психологи	Психологічна стабілізація	Позитивна динаміка у 80% учасників
Групові тренінги	Реабілітаційні центри	Соціальна адаптація	Успішна групова взаємодія у 85%
Сімейна терапія	Сімейні психологи	Покращення сімейних відносин	Стабілізація відносин у 70% сімей
----------	----------	----------	----------
3. Професійна реабілітація			
Професійна перепідготовка	Навчальні заклади	Здобуття нової професії	Працевлаштування 65% учасників
Підприємницькі ініціативи	Грантові програми	Започаткування власної справи	Успішний старт у 45% випадків
Працевлаштування	Центри зайнятості	Стабільна зайнятість	Утримання роботи 75% учасників
----------	----------	----------	----------
4. Соціальна інтеграція			
Правова підтримка	Юридичні консультації	Захист прав та інтересів	Вирішення 90% правових питань

Культурні заходи	Культурні установи	Соціальна активність	Участь 60% бенефіціарів
Спортивні програми	Спортивні організації	Фізична активність	Регулярні заняття у 50% учасників

Рис.2 Охоплення цільових аудиторій

Додаток В

Таблиця 3. Результати впровадження реабілітаційних програм (2023-2024 роки)

Сфера оцінювання	Критерії ефективності	Досягнуті результати	Цільові показники до 2025 року
1. Медична реабілітація			
Фізичне відновлення	Покращення функціональних показників	78% успішних випадків	85%

Відновлення працездатності	Повернення до активної діяльності	65% учасників	80%
Зменшення ускладнень	Стабілізація стану здоров’я	82% випадків	90%
Якість медичних послуг	Задоволеність учасників	85% позитивних відгуків	95%
----------	----------	----------	----------
2. Психологічна стабілізація			
Подолання ПТСР	Зниження симптоматики	72% позитивної динаміки	85%
Емоційний стан	Стабілізація психоемоційного стану	75% покращення	90%
Соціальна адаптація	Відновлення соціальних зв’язків	68% успішних випадків	80%
Сімейні відносини	Гармонізація стосунків	70% покращення	85%
----------	----------	----------	----------
3. Професійна реінтеграція			
Працевлаштування	Отримання постійної роботи	62% працевлаштованих	75%
Підприємництво	Створення власного бізнесу	25% успішних стартів	40%
Кар’єрне зростання	Професійний розвиток	45% позитивної динаміки	60%

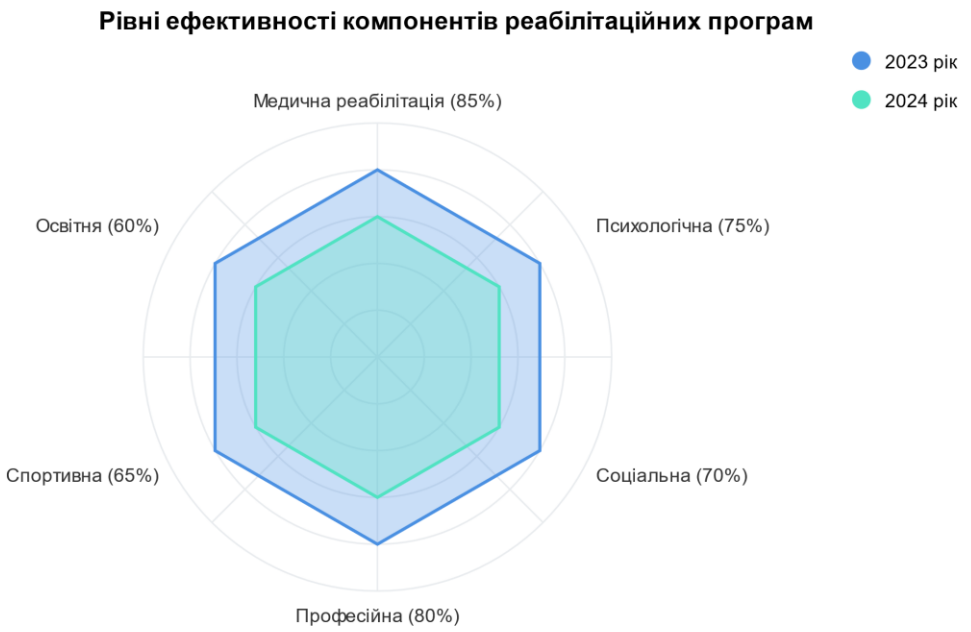

Рис.4 Рівні ефективності компонентів реабілітаційних програм

Додаток Г

Таблиця 4. Критерії оцінки ефективності реабілітаційних програм

Група критеріїв	**Показники**	**Методи оцінювання**	**Вага критерію**
1. Організаційні критерії			
Доступність послуг	Територіальне охоплення	Географічний аналіз	15%
Комплексність підходу	Різноманітність послуг	Структурний аналіз	20%
Координація дій	Міжвідомча взаємодія	Експертна оцінка	15%
----------	----------	----------	----------
2. Результативні критерії			

Досягнення цілей	Відповідність планам	Статистичний аналіз	25%
Стійкість результатів	Тривалість ефекту	Лонгітюдні дослідження	20%
Задоволеність учасників	Зворотний зв’язок	Опитування	15%
----------	----------	----------	----------
3. Економічні критерії			
Ефективність витрат	Співвідношення витрат/результатів	Фінансовий аналіз	20%
Залучення ресурсів	Додаткове фінансування	Бюджетний аналіз	15%
Оптимізація видатків	Раціональність використання	Аудит	15%

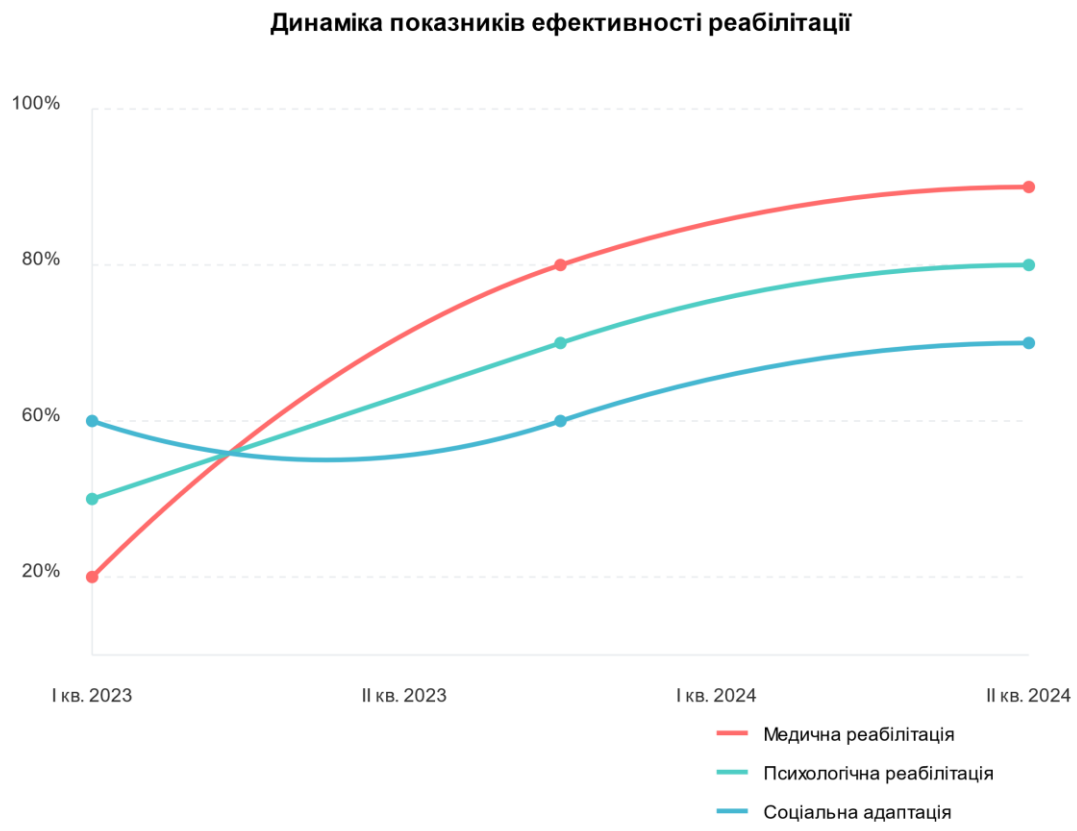

Рис.5 Динаміка ефективності показників реабілітації

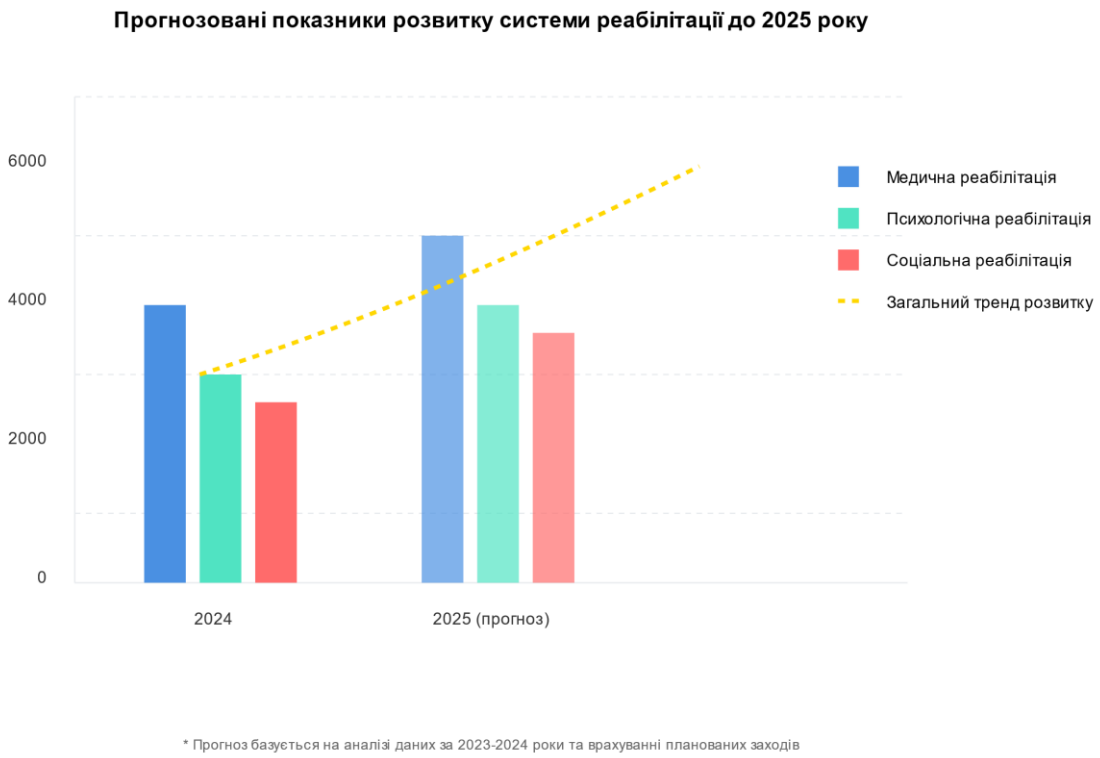

Рис.6 Прогнозовані показники розвитку систем реабілітації

Додаток Д

Таблиця 1: Показники ефективності реабілітаційних програм за основними факторами впливу

Фактор впливу	Показники ефективності	Рівень реалізації	Проблемні аспекти	Потенціал розвитку
Організаційно-управлінський	Комплексність управління: 85%; Координація дій: 78%; Системність підходу: 82%	Високий у великих містах; Середній у регіонах; Низький у віддалених районах	Недостатня координація між організаціями; Дублювання функцій; Бюрократичні бар'єри	Впровадження CRM-систем; Створення єдиного координаційного центру; Стандартизація процесів
Професійно-кадровий	Кваліфікація персоналу: 88%; Якість послуг: 84%; Задоволеність клієнтів: 86%	Достатній у спеціалізованих центрах; Обмежений у регіонах; Критичний у малих містах	Нестача кваліфікованих фахівців; Висока плинність кадрів; Недостатня мотивація	Системи навчання персоналу; Програми мотивації; Професійний розвиток
Ресурсно-матеріальний	Забезпеченість: 75%; Ефективність використання: 82%;	Високий у столиці; Нерівномірний у регіонах;	Обмежене фінансування; Застаріла матеріальна база;	Залучення грантів; Оновлення обладнання; Оптимізація витрат

	Доступність: 74%	Недостатній у селах	Нерівномірний розподіл	
Методологічно-технологічний	Інноваційність: 72%; Результативність: 84%; Адаптивність: 78%	Прогресивний у провідних центрах; Стандартний у регіонах; Базовий у малих містах	Відсутність єдиних стандартів; Застарілі методики; Слабка технологічна база	Впровадження інновацій; Розробка стандартів; Цифровізація процесів
Соціально-комунікативний	Залучення: 68%; Інформованість: 76%; Зворотний зв'язок: 82%	Активний у містах; Помірний у регіонах; Пасивний у віддалених районах	Низька довіра; Недостатня інформованість; Комунікаційні бар'єри	Розвиток інформаційних кампаній; Посилення довіри; Покращення комунікації

Рис.7 Показники ефективності за факторами впливу

Додаток Е

Таблиця 2: Порівняльний аналіз методів оцінки ефективності реабілітаційних програм.

Методи оцінки	Переваги	Недоліки	Сфера застосування	Ефективність застосування
Кількісний моніторинг	1. Чіткість показників 2. Можливість порівняння 3. Статистична достовірність	1. Поверхневість аналізу 2. Формальний підхід 3. Втрата якісних даних	Масові програми реабілітації; Стандартизовані проєкти; Регулярні заходи	Висока (85%) у великих проєктах; Середня (65%) у регіональних програмах
Якісна оцінка	1. Глибинний аналіз 2. Індивідуальний підхід 3. Виявлення особливостей	1. Суб'єктивність 2. Складність порівняння 3. Висока вартість	Психологічна підтримка; Індивідуальна робота; Сімейна терапія	Висока (92%) в індивідуальній роботі; Низька (45%) при масовому застосуванні
Змішані методи	1. Комплексність даних 2. Системний підхід 3. Повнота аналізу	1. Складна координація 2. Великі витрати часу 3. Потреба у фахівцях	Комплексні програми; Пілотні проєкти; Інноваційні методики	Висока (88%) при достатніх ресурсах; Середня (72%) при обмеженнях
Цифровий моніторинг	1. Швидкість збору даних 2. Автоматизація	1. Технічні обмеження 2. Потреба в навчанні 3.	Онлайн-програми; Дистанційна	Висока (90%) у містах; Низька (40%)

	процесів 3. Масштабованість	Цифровий розрив	підтримка; Масові проєкти	у віддалених регіонах

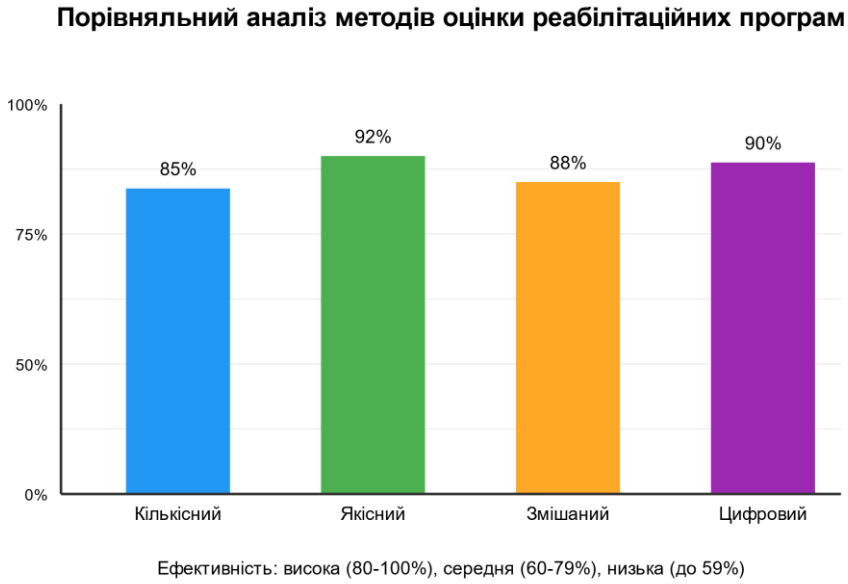

Рис.8 Порівняльний аналіз методів

Додаток Є

Таблиця 3: Регіональні особливості впровадження систем моніторингу.

Регіональний аспект	**Рівень впровадження систем моніторингу**	**Основні проблеми**	**Успішні практики**	**Потенціал розвитку**
Великі міста	Розвинена інфраструктура (Ветеран Хаб); Професійні команди; Високий рівень цифровізації	Дублювання функцій; Перевантаженість служб; Конкуренція за ресурси	Успішна робота координаційних центрів; Налагоджена система збору даних; Професійний моніторинг	Створення єдиної бази даних; Стандартизація процесів; Підвищення якості послуг

Обласні центри	Наявність базової інфраструктури; Обмежена кількість фахівців; Часткова цифровізація	Недостатня координація; Обмежене фінансування; Брак спеціалістів	Співпраця з місцевою владою; Адаптація успішних практик; Розвиток онлайн-моніторингу	Розширення мережі центрів; Навчання персоналу; Покращення координації
Малі міста	Базовий рівень моніторингу; Обмежені ресурси; Низька цифровізація	Відсутність фахівців; Слабка матеріальна база; Проблеми комунікації	Мобільні бригади підтримки; Співпраця з громадами; Волонтерські ініціативи	Створення хабів; Впровадження онлайн-інструментів; Розвиток партнерств
Віддалені райони	Мінімальний рівень моніторингу; Відсутність системного підходу; Обмежений доступ до технологій	Відсутність інфраструктури; Географічна віддаленість; Низька інформованість	Peer-to-peer підтримка; Співпраця з місцевими лідерами; Виїзні консультації	Створення мобільних центрів; Розвиток транспортної підтримки; Інформаційні кампанії

Рис.9 Регіональні особливості систем моніторингу

Додаток Ж

Таблиця 4: Ефективність форм залучення військових до реабілітаційних програм.

Форма залучення	**Рівень ефективності**	**Особливості впровадження**	**Основні переваги**	**Обмеження**
Peer-to-peer підтримка	Висока (85-90%)	Навчені ветерани працюють у громадах	Високий рівень довіри, розуміння потреб	Обмежена кількість підготовлених фахівців
Медичні заклади	Середня (60-70%)	Співпраця з лікарнями та реабілітаційними центрами	Системний підхід, професійна допомога	Бюрократичні бар’єри, довгі черги

Соціальні служби	Середня (55-65%)	Інформування через державні установи	Широке охоплення, доступність	Низька довіра, формальний підхід
Інформаційні кампанії	Висока (75-85%)	Робота з медіа та лідерами думок	Масове охоплення, формування довіри	Висока вартість, складність оцінки результатів
Громадські ініціативи	Висока (80-90%)	Активності на рівні місцевих громад	Індивідуальний підхід, гнучкість	Обмежене географічне охоплення

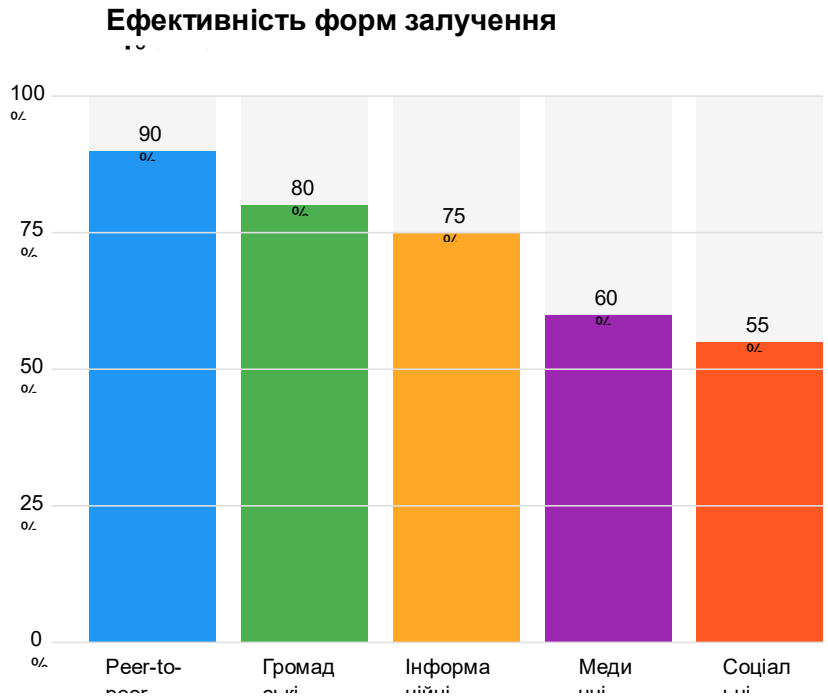

Рис.10 Ефективність форм залучення

Додаток З

Таблиця 5: Показники ефективності професійної підготовки фахівців.

Напрямок підготовки	Поточний стан	Проблемні аспекти	Шляхи оптимізації	Очікувані результати
Базова професійна освіта	Недостатній рівень спеціалізації; Обмежена практична підготовка	Застарілі програми; Брак практики; Відсутність спеціалізації	Оновлення навчальних програм; Збільшення практичної складової; Введення спеціалізації	Підвищення якості базової підготовки; Розвиток спеціальних компетенцій
Підвищення кваліфікації	Нерегулярність; Формальний підхід; Обмежене фінансування	Недостатнє фінансування; Відсутність мотивації; Брак якісних програм	Розробка системи мотивації; Впровадження регулярних тренінгів; Міжнародне партнерство	Постійний професійний розвиток; Актуалізація знань та навичок
Практичне стажування	Обмежені можливості; Несистемний підхід	Брак баз практики; Відсутність супервізії; Недостатня координація	Створення мережі баз практики; Впровадження супервізії; Координація стажувань	Розвиток практичних навичок; Професійна адаптація
Спеціалізована підготовка	Фрагментарність; Низька доступність	Відсутність програм; Висока вартість; Географічні обмеження	Розробка спеціалізованих курсів; Онлайн-навчання; Грантова підтримка	Формування експертного середовища; Розвиток спеціалізацій
Міжнародне навчання	Обмежений доступ; Мовні бар’єри	Складність участі; Висока вартість; Обмежені квоти	Розширення міжнародної співпраці; Програми обміну; Грантова підтримка	Впровадження міжнародних стандартів; Обмін досвідом

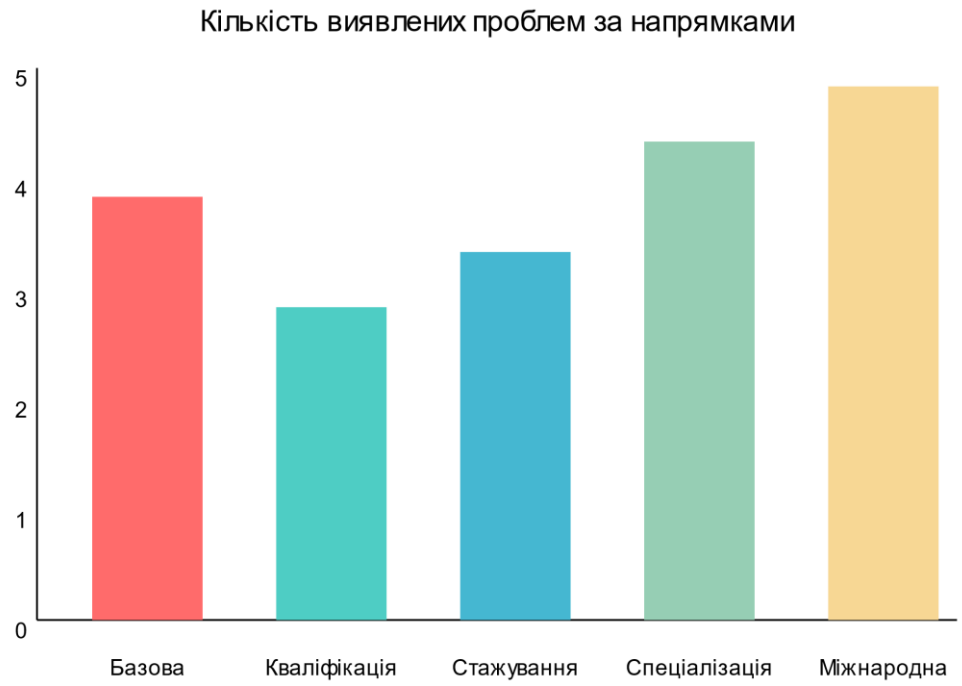

Рис.11 Кількість виявлених проблем

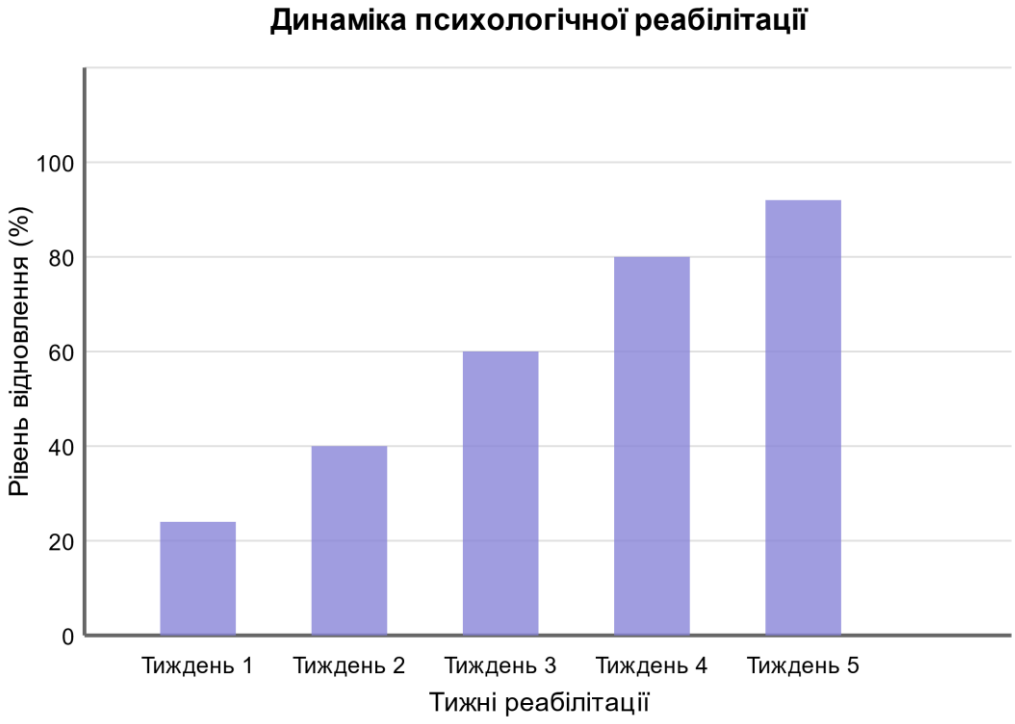

Рис.12 Динаміка психологічної реабілітації

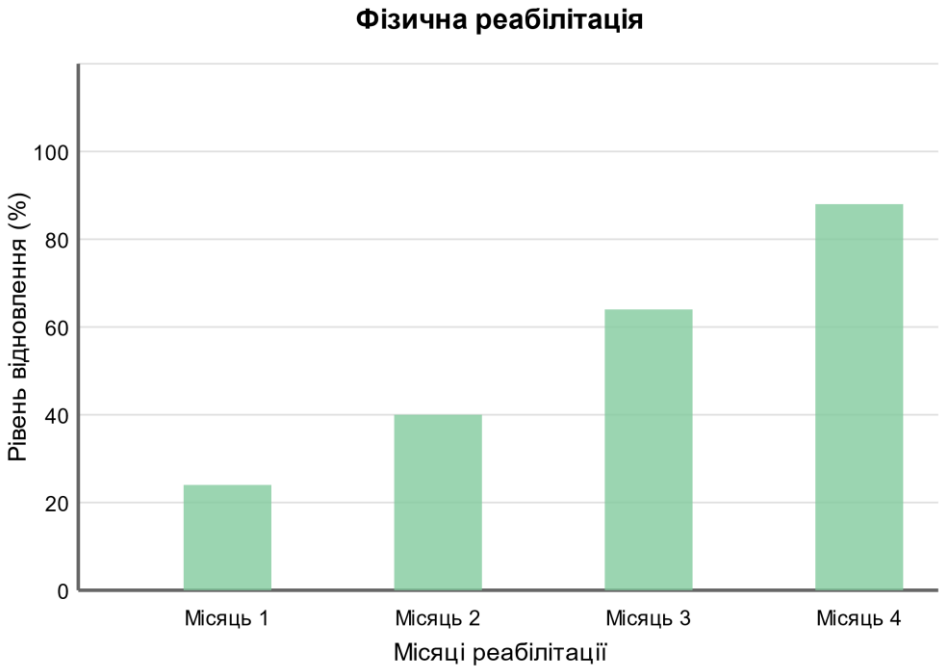

Рис.13 Фізична реабілітація

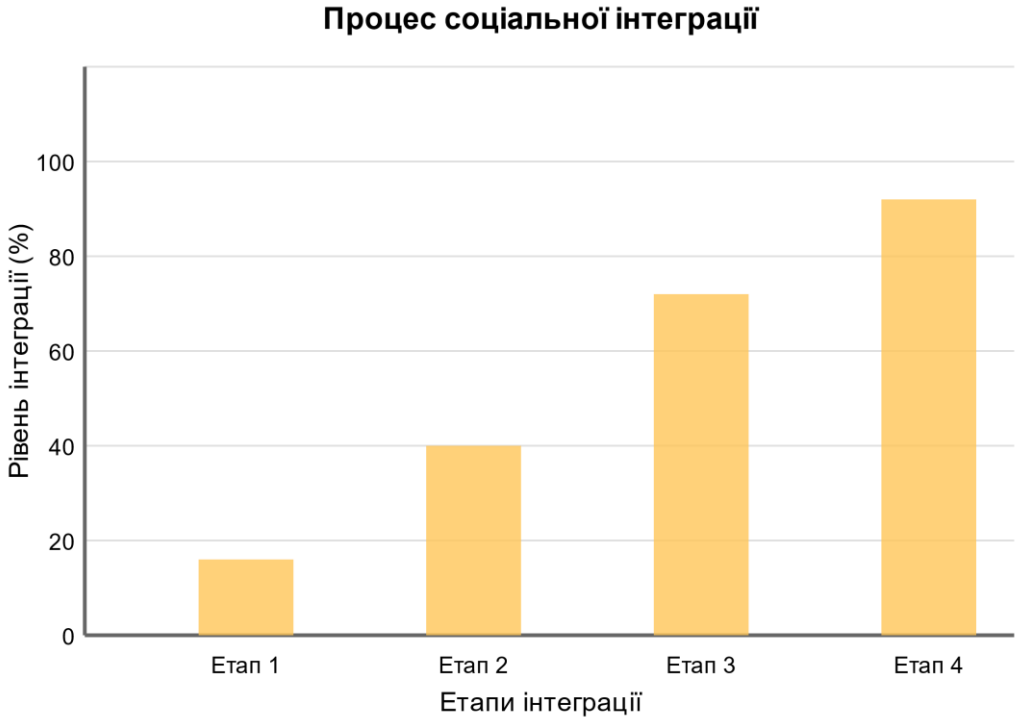

Рис.14 Соціальна інтеграція

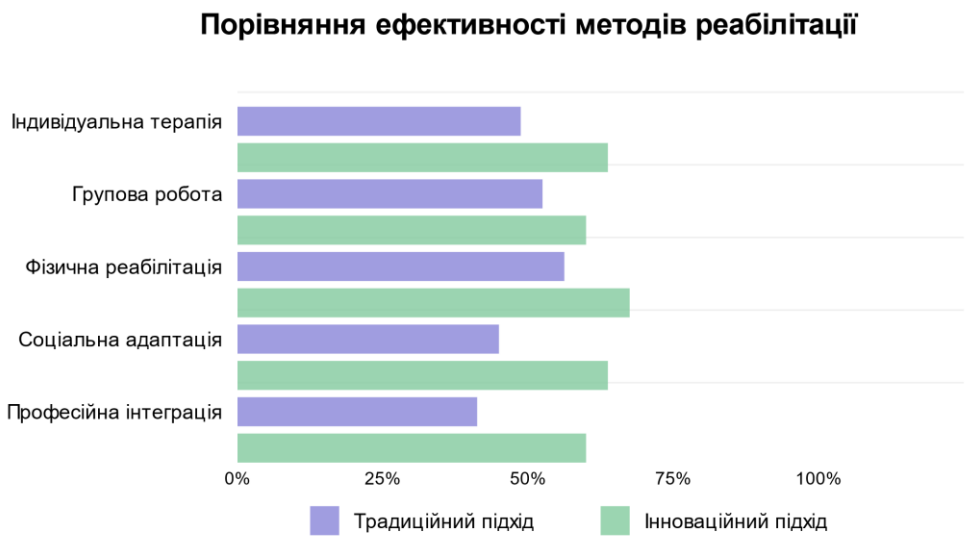

Рис.15 Порівняння методів реабілітації

Додаток К

Таблиця 1. Етапи реабілітації та їх структурні компоненти у відновленні військовослужбовців

Етап реабілітації	Основні завдання	Методи та технології	Очікувані результати	Часові рамки
Невідкладна психологічна допомога	Стабілізація психоемоційного стану. Профілактика ПТСР. Відновлення базового відчуття безпеки	Кризове консультування. Техніки емоційної регуляції. Методи психологічної стабілізації	Зниження гострої симптоматики. Відновлення сну. Нормалізація базових психічних функцій	1-2 тижні
Медична реабілітація	Лікування фізичних травм. Відновлення функціональних	Фізіотерапія. Лікувальна фізкультура. Медикаментозна	Відновлення фізичних функцій. Зменшення	1-6 місяців

	можливостей. Профілактика ускладнень	терапія. Роботизована реабілітація	больового синдрому. Покращення загального стану здоров'я	
Психологічна реабілітація	Опрацювання травматичного досвіду. Відновлення емоційної рівноваги. Розвиток копінг-стратегій	Когнітивно-поведінкова терапія. EMDR-терапія. Арт-терапія. VR-технології	Зниження симптомів ПТСР. Підвищення стресостійкості. Покращення емоційної регуляції	3-12 місяців
Соціальна реадаптація	Відновлення соціальних зв'язків. Адаптація до мирного життя. Сімейна реінтеграція	Групова терапія. Сімейне консультування. Соціально-психологічні тренінги	Покращення комунікативних навичок. Відновлення сімейних стосунків. Розширення соціальної мережі	6-12 місяців
Професійна реінтеграція	Професійна переорієнтація. Набуття нових навичок. Працевлаштування	Профорієнтаційне консультування. Професійне навчання. Підтримане	Здобуття нової професії. Успішне працевлаштування. Фінансова стабільність	3-18 місяців

		працевлаштування		

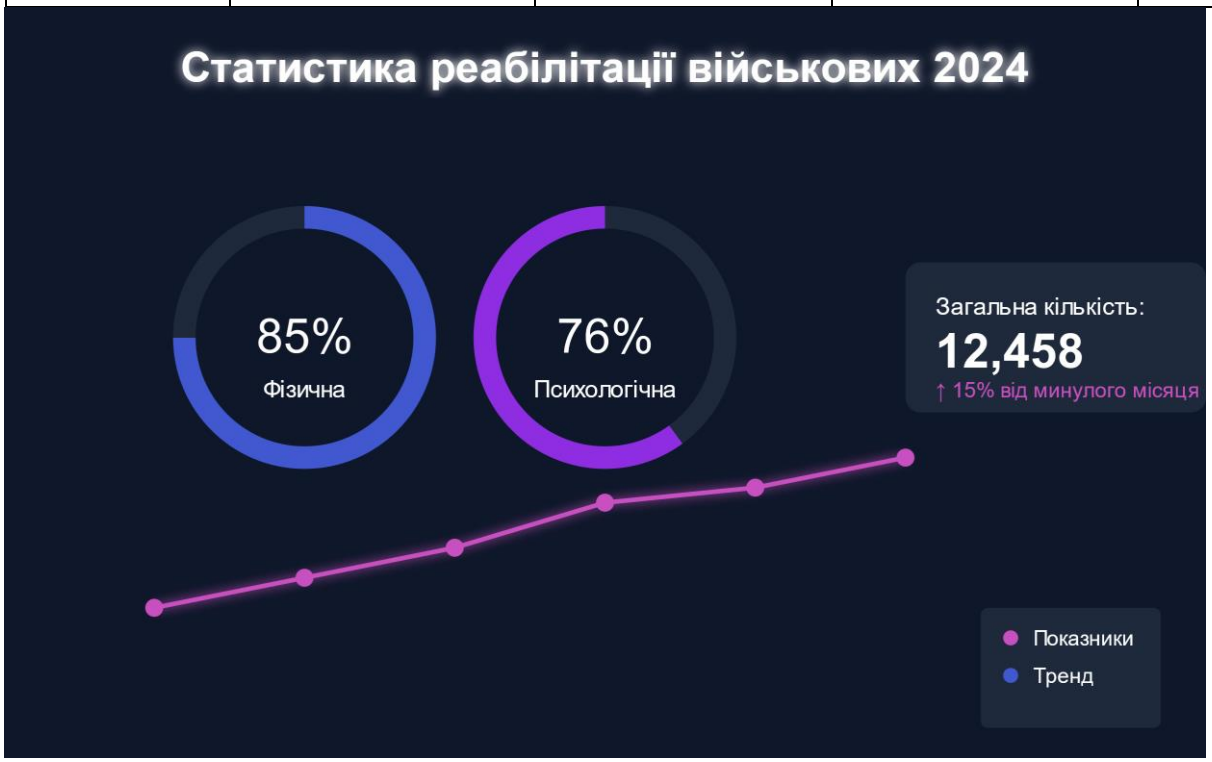

Рис.16 Статистика реабілітації

Рис.17 Етапи комплексної реабілітації

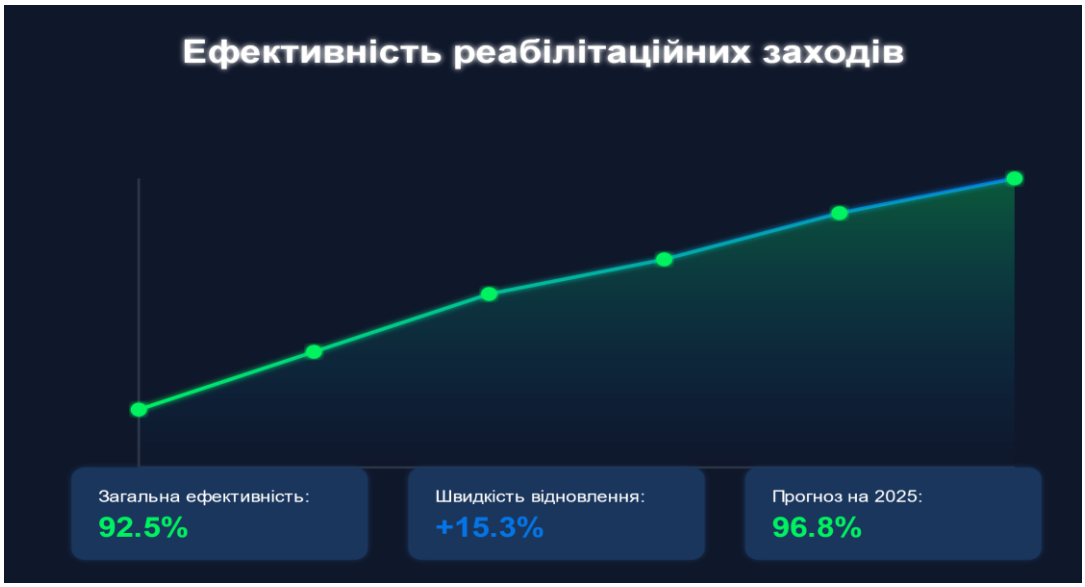

Рис.18 Ефективність реабілітаційних програм

Рис. 19 Розподіл ресурсів реабілітації

Декларація

академічної доброчесності

здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Єрмоленко Анастасія Вікторівна, магістрантка 2 курсу магістратури, форма навчання денна, факультет соціології та управління, спеціальність «соціальна робота», освітньо-професійна програма «соціальна робота», адреса електронної пошти: anastasia.talent.manager@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Моніторинг ефективності соціальних програм інтеграційної, психологічної та професійної реабілітації військових в Україні» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (студент) Єрмоленко А.В.

Дата_____ Підпис_____ ПІБ (науковий керівник) Капріцин І.І.